Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIV. CELOVEC, PETEK, 9. MAREC 1979 ŠTEV. 10 (1907)

V dveh svetovnih žariščih možnosti za mirno rešitev

Kitajci napovedali umik svojih čet iz Vietnama – Carter presenetil s potovanjem v Izrael in Egipt

Ob začetku tedna je kitajska vlada napovedala postopen umik svojih čet iz obmejnih področij Vietnama. Izgleda, da se s tem bliža izrazito vojaška akcija koncu. Po kitajskih izjavah so obmejne kitajske čete „dosegle cilje, ki so si jih zastavili in Kitajska ne zahteva niti pedi vietnamskega ozemlja. Vietnamska vlada, ki je par ur pred napovedjo kitajskega umika začela s splošno mobilizacijo vseh svojih sil, „da izženejo sovražnika iz domovine", je ob kitajskih napovedih govorila o prevari, kateri ne verjame. Na poziv Pekinga k mirnim pogajanjem pa je po 24 urah molka izjavila, da jih sprejme v tistem trenutku, ko zadnji kitajski vojak zapusti vietnamsko ozemlje in če Kitajska ne stavlja nobenih pogojev. Del svetovne javnosti je bil presenečen, da umik kitajskih čet iz Vietnama ni bil direktno povezan z morebitnim umikom vietnamskih čet iz Kampučije.

Kriza pa s tem še ni končana. To bi lahko šele ugotovili, če bi se pogajanja med Kitajsko in Vietnamom na ravni zastopnikov zunanjih ministrov uspešno končala in če bi Vietnam umaknil svoje čete iz sosednje Kampučije.

Svetovna javnost je z olajšanjem ugotovila, da v enem izmed najnevarnejših žarišč ni prišlo do dodatne zaostritve in da se večajo izgledi za mirno rešitev. Saj so nekateri pričakovali, da se bo v spopad neposredno vpletla Sovjetska zveza, ki se je v zadnji jeseni s sporazumom tesno povezala z Vietnamom.

Po napovedi umika kitajskih čet je vladala v Moskvi precejšnja previdnost. Šest ur po kitajskem sporočilu je TASS objavila vest s kratkim komentarjem, v katerem ugotavlja, da bo mogoče šele v prihodnjih dneh oceniti stanje in da ne verjame vestem o umiku, posebno ker so v nekaterih krajih boji še trajali.

Tudi na Bližnjem vzhodu se kažejo premiki glede izraelsko-egiptske mirovne pogodbe. Predsednik ZDA Carter se trudi za hiter uspeh pri mirovnih pogajanjih, ki se že mesece ne premikajo naprej. Napravil je nov predlog, ki menda upošteva tudi palestinsko vprašanje. Izgleda, da gre za poskus, da bi se pokazal Carter močnega, posebno ker je izgubil zaradi revolucije v Iranu važno postojanko ameriškega vpliva. Vendar je veliko vprašanje, ali bo uspel. Begin, ki je začetek tedna v Washingtonu odklanjal vse predloge Carterja, bo verjetno tudi v bodoče ostal zelo trmast, posebno kar se tiče narodnostnih pravic palestinskega ljudstva.

Carter je presenetil javnost z napovedjo obiska v Izraelu in Egiptu, prinaša pa menda nove predloge, ki so do sedaj še tajni. Verjetno jih je po nepričakovanem obisku Begina pri Carterju malo bolj prikrojil izraelskim predstavam. Kljub temu je povedal glasnik Bele hiše, da je največje prepreke treba še premostiti. Neuradni krogi pa poudarjajo, da predlogi Carterja zadevajo dve kočljivi vprašanji: odnos med izraelsko-egiptovsko mirovno listino in obveznostmi Egipta do drugih arabskih držav ter datum sklicevanja volitev za upravno avtonomijo Gaze in Cisjordanije.

Dosedanja pogajanja med Izraelom in Egiptom niso bila uspešna, ker Izrael noče priznati, da je palestinsko vprašanje ključno vprašanje tega prostora. Kairo pa skuša v tej situaciji doseči takšno pogodbo, ki bi Egipt ne izključevala iz arabske skupnosti, na drugi strani pa v toliko zboljšala situacijo in približala miru, da bi Bližnji vzhod prišel iz direktnega vpliva velikih sil in da bi narodi v tem prostoru reševali svoje probleme z lastno močjo. To željo so potrdile arabske države tudi ob zadnjem obisku predsednika Tita v tem prostoru.

V koliko se bodo približali temu cilju, bo pokazala šele bližnja bodočnost.

Zadovoljiva rešitev

le v sodelovanju s prizadetimi

Prejšnji teden je bival — kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista — predsednik zunanjepolitičnega odbora skupščine SR Slovenije Bojan Lubej na Dunaju, kjer je v društvu za zunanjo politiko in mednarodne odnose predaval o zunanji politiki Jugoslavije.

Ob tej priložnosti je tovariša Lubeja sprejel tudi zvezni kancler dr. Kreisky ter sta se pogovarjala o mednarodnih in bilateralnih vprašanjih. Prav tako je tovariš Lubej razgovarjal tudi z zunanjim ministrom dr. Pahrom, kjer je šlo za bilateralne zadeve s posebnim ozirom na odprte probleme. Končno je Lubej obiskal še predsednika zunanjepolitičnega odbora avstrijskega parlamenta Luptowitza.

Slišati je bilo, da je pri teh srečanjih tekel govor tudi o manjšinski problematiki v zvezi s sedanjo nezadovoljivo rešitvijo v obliki zakona o narodnih skupinah, ki ga pa manjšini iz znanih vzrokov dosledno odklanjata. Zato pričakujemo, da vlada možnosti za „izboljšanje" sedanjega stanja — v kolikor je mogoče resno jemati tozadevna zagotovila avstrijske strani — ne bo spet iskala mimo neposredno prizadetih, marveč sporazumno z njimi in v soglasju z duhom in črko člena 7 državne pogodbe. Le po tej poti bo namreč možno doseči sprejemljivo rešitev odprtih vprašanj in s tem izpolnitev obveznosti, ki jih Avstriji nalaga mednarodna pogodba.

ZVEZA SLOVENSKIH ŽENA V CELOVCU vabi v okviru proslave mednarodnega dneva žena na

občni zbor

v soboto 10. marca 1979 ob 13. uri v dijaškem domu SŠD v Celovcu, Tarviser Straße 16.

Na dnevnem redu so poročila, volitve novega odbora in drugo. Občni zbor bo po stari tradiciji potekal v znamenju MEDNARODNEGA DNEVA ŽENA.

Vse žene, ki čutite z nami, pridite k našemu praznovanju.

Nastop pri volitvah

ne sme biti novo ugotavljanje manjšine

Avstrija je trenutno sredi velikega predvolilnega boja. Medtem ko je Koroška še povsem zaposlena s pripravami za občinske volitve dne 25. marca, je v ostalih predelih države že v polnem razmahu volilni boj za letošnje državnozborske volitve, ki bodo 6. maja. Zlasti pa je na Koroškem še močno v ozadju vprašanje deželnozborskih volitev, ki bodo po vsej verjetnosti letos oktobra, vendar bo tozadevna odločitev padla šele v maju, ko bo že znan rezultat velikega merjenja sil na državni ravni.

Do občinskih volitev na Koroškem sta le še dobra dva tedna in so priprave napredovale že tako daleč, da je moč ugotoviti, v kolikih občinah južne Koroške bodo poleg političnih strank nastopile tudi samostojne krajevne liste. V primerjavi z zadnjimi občinskimi volitvami leta 1973 je število takih občin naraslo od 19 na 23, in sicer se bodo krajevne liste potegovale za glasove volivcev v naslednjih občinah: Straja vas (nosilec liste Jožef Schnabel), Bekštanj (Janez Mikl), Rožek (Ludvik Lesjak), Vrba (Andrej Mačnik), Šentjakob v Rožu (Miha Antonič), Bistrica v Rožu (Boštjan Malle), Škofiče (Herman Jäger), Hodiše (Mirko Sabotnik), Bilčovs (Miha Einspieler), Kotmara vas (Jože Wakounig), Borovlje (Feliks Wieser), Šmarjeta v Rožu (Janez Korenjak), Sele (Mirko Oraže), Galicija (Jože Urank), Železna Kapla (Lado Hajnžič), Škocijan (Franc Picej), Dobrla vas (Martin Wastl), Velikovec (Pavel Buch), Djekše (Filip Warasch), Globasnica (Alojz Gregorič), Pliberk (Fric Kumer), Žitara vas (Martin Hribernik) in Suha (Janez Kolter). Pri tem gre večinoma za Enotne liste, medtem ko se v posameznih občinah predstavljajo krajevne liste pod različnimi drugimi imeni, kakor so to narekovali krajevni pogoji, ki se pač razlikujejo od občine do občine.

V tej zvezi pa je treba nedvoumno poudariti, da nastop samostojnih list ni nobeno merilo, s katerim bi se določale dvojezične občine oz. bi se omejevalo naselitveno ozemlje slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Predvsem na podlagi nastopa teh list in jihove uveljavitve pri volitvah ni mogoče delati kakršnihkoli zaključkov glede številčne moči slovenskega življa. Že v navedenih občinah se bodo gotovo številni občani slovenske narodnosti — kljub samostojnemu nastopu — iz določenih vzrokov odločili za kakšno drugo listo; to velja še posebej za tiste občine, v katerih na strankarskih listah kandidirajo zavedni Slovenci ali našim težnjam in zahtevam naklonjeni nemško govoreči demokrati. Zlasti pa to načelo velja za vse ostale občine dvojezičnega ozemlja, kjer ne bo samostojnih list in je zato toliko bolj važna odločitev, kakor jo je v svojem pozivu opredelila ZSO: Podprimo kandidate demokrate — da bo čim več slovensko in nemško govorečih, demokratično nastrojenih ljudi izvoljenih v občinske odbore!

S pritiskom političnih procesov

ni mogoče reševati manjšinskih vprašanj

S strani vodilnih predstavnikov Avstrije je bila v zadnjem času v „osebnih pogovorih" tako z jugoslovanskimi predstavniki kot tudi z zastopniki manjšinskih organizacij večkrat nakazana možnost, da bi morda le skušali najti izhod iz sedanje ulice, v kateri se je znašla avstrijska manjšinska politika, ko je bil sicer sprejet tako imenovani zakon o narodnih skupinah, ki pa ga prizadeti manjšini odločno in dosledno odklanjata. V tej zvezi je bilo govora o morebitnem „izboljšanju" omenjenega zakona, ne da bi kdo povedal, kako naj bi tako „izboljšanje" izgledalo in po kakšni poti naj bi bilo doseženo.

Koroški Slovenci smo že ponovno in dovolj jasno povedali, da sedanje zakonske ureditve ne moremo in ne bomo sprejeli kot rešitev naših življenjskih vprašanj. Prav tako pa smo vedno spet nedvoumno izpovedali tudi svojo pripravljenost, da skupaj s pristojno vlado skušamo najti rešitve, ki bodo zagotovile obstoj in vsestranski razvoj naše narodne skupnosti na celotnem njenem avtohtonem naselitvenem ozemlju. Pri tem smo poudarili, da more biti podlaga za tako reševanje le člen 7 državne pogodbe, nikakor pa ne koncepti, ki bi bili v kakršnikoli obliki zasnovani na politiki tistih sil, ki že dolga desetletja stremijo za uničenjem slovensega življa na Koroškem.

Zato pričakujemo, da se bo vlada končno le odločila za načelno preusmeritev svoje manjšinske politike v tem smislu, da izhoda iz zavožene situacije ne bo iskala v nadaljnjem popuščanju pred zahtevami in pritiski protimanjšinskih sil, marveč da ga bo našla v sodelovanju in v sporazumu s prizadeto manjšino. Če so uvodoma omenjeni namigi o „izboljšanju" sedanje ureditve mišljeni iskreno, potem morejo in morajo iti po poti take načelne preusmeritve, kajti v nasprotnem primeru bi se stanje le še poslabšalo.

Eno pa je pri tem gotovo: v iskrenost verbalne pripravljenosti za iskanje boljše rešitve ne moremo verjeti tako dolgo, dokler jo postavljajo dejanja v dvom. Še zlasti pa je naše zaupanje omajano, če moramo ugotoviti, da bi nas k popustljivosti radi prisilili z izrazitim pritiskom. Kako naj bi sicer razumeli napovedi, da se bodo baje kmalu spet nadaljevali politični procesi proti našim aktivistom, ki so zagrešili edini „zločin", da so javno in demonstrativno opozorili na nerešeno manjšinsko vprašanje ter zahtevali dosledno izpolnitev tozadevnih obveznosti Avstrije.

Vsekakor je slabo poučen, kdor misli, da nas bo s tem ustrahoval in nas po tej poti spravil na kolena. Politični procesi gotovo niso izraz in dokaz dobre volje, še posebno ne, če tako — kot v konkretnem primeru — očitno kažejo dvojna merila, ki se jih poslužujejo avstrijske oblasti: ko po eni strani tirajo pred sodnika državljane slovenske narodnosti, ki so demonstrirali za spoštovanje zakonov in ustave, po drugi strani pa širokogrudno pardonirajo nemške nacionaliste, ki so s svojim vandalskim „tafelsturmom" poteptali zakon v blato.

Ravno v tej zvezi se nam zdi povsem nerazumljiva tudi argumentacija kanclerja Kreiskega, ko je na nedavnem pogovoru z novinarji kot eno izmed napak socialistične vlade navedel zakon o dvojezičnih napisih iz leta 1972. Mislimo, da napaka ni bil toliko zakon, marveč je vlada napravila napako potem, ko je kapitulirala pred nemškimi nacionalisti ter pod njihovim pritiskom razveljavila takratni zakon in na njihovo zahtevo sprejela poznejši zakon o narodnih skupinah, s katerim je doživela brodolom. Ne moremo dovolj resno svariti pred nadaljevanjem takih napak, zato ponovno poudarjamo, da pot do rešitve manjšinskega vprašanja ne vodi mimo marveč le skupno s prizadeto manjšino. Mi smo za takšno skupno pot vsekakor pripravljeni, ne bomo pa se pustili siliti k popustljivosti z raznimi oblikami pritiskov in izsiljevanj — še zlasti ne s političnimi procesi.

OTROŠKI VRTEC V ŠENTPRIMOŽU:

Tudi naša samoobramba pred raznarodovanjem

je obtožba protimanjšinske politike v Avstriji

Predšolska vzgoja je danes važen faktor v sistemu ponemčevanja na Koroškem. Kakšne razmere so vladale do sedaj na področju predšolske vzgoje v občini Škocijan?

V Škocijanski občini, ki uradno ni dvojezična, v kateri pa delujeta kar dve slovenski prosvetni društvi, Slovenci niso več hoteli čakati v nedogled na možnosti za enakopraven razvoj otrok ne glede na narodno pripadnost. Dovolj dokazov so imeli, da niti merodajni možje v občini niti deželne oblasti nočejo pozitivnih sprememb v prid slovenskega prebivalstva. Na občinski ravni so se zastopniki Gospodarske liste že dolga leta trudili za gradnjo lokalnih otroških vrtcev ter za uvedbo dvojezične vzgoje v že obstoječem vrtcu — toda bilo je brez uspeha.

Zato so se odločili za samostojno pot, ki je gotovo težavnejša, a v takih razmerah pravilna in uspešna. Na podlagi samopomoči ter ob odločni podpori matičnega naroda je bil v kratkem času zgrajen in opremljen otroški vrtec v Šentprimožu, ki bo v kratkem pričel s svojim delom ter nudil prostora za 30 otrok. S tem korakom so se Slovenci zoperstavili tudi procesu centralizacije, ki je danes tesno povezan z germanizacijo.

Kako so se Slovenci borili za dvojezičen otroški vrtec?

Že pred približno dvajsetimi leti je tedanji slovenski občinski mandatar Janez Wutte-Luc zahteval v občinski hiši ustanovitev štirih poletnih otroških vrtcev, ki naj bi oskrbovali štiri glavne predele občine (Šentvid, Kamen, Škocijan, Žirovnica) in bi bili tudi cenejši kot en sam, centralni vrtec. Staršem naj bi v času glavnega poletnega dela odvzeli vsaj del skrbi za otroke. Vendar predlog ni prodrl; zastopniki večinskih strank so zagovarjali centralni otroški vrtec, hkrati pa obljubljali, da bodo pozneje sledili tudi še lokalni vrtci. Toda vse je ostalo le pri obljubah in tudi pred tremi leti so raje razširili centralni otroški vrtec v Škocijanu, namesto da bi se spomnili prejšnjih obljub.

Pri osrednjem otroškem vrtcu v Škocijanu slovenščina ni bila upoštevana, razen v izjemnih primerih in še tedaj samo zato, da bi otroke naučili nemškega jezika. Še danes nobena od štirih vzgojiteljic nima izpita za vzgojo v slovenščini, čeprav dve izmed njih znata vsaj slovensko narečje.

Posledica takih razmer je bila, da so starši svojega otroka raje obdržali doma, če niso hoteli, da bi se jim odtujil že po kratkem obiskovanju otroškega vrtca. Ker je bil otrok ves dan v otroškem vrtcu, zvečer ni več vedel, kako se posamezne reči imenujejo slovensko. Enako je bilo pri igračah, ki jih je poznal le še po nemškem imenu. Za starše to ni bil več isti otrok. Še huje pa je bilo tedaj, če je otrok pod vplivom vrtca prevzel mnenje, da je slovenščina „grda" — v takem primeru so se morali starši truditi, da so svojega otroka spet „prevzgojili" in dobili spet na svojo stran!

Moderno opremljeni prostori pričakujejo mlade obiskovalce. Novi dvojezični otroški vrtec v Šentprimožu je namreč urejen po najsodobnejših načelih, tako da bo otrokom nudil enakopravno zavetje ne glede na narodnost in jezik, hkrati pa tudi zadovoljiv duševni in telesni razvoj.

Pri takih rezultatih postane seveda jasno, zakaj so se večinske stranke tako potegovale za centralni otroški vrtec. Tukaj je možno z malim številom ljudi vplivati na velik del občanov, posebno na tiste, ki so socialno odvisni in nimajo časa niti možnosti vzgajati otroke doma. Vse to pa poteka povsem „naravno"; slovenski otroci so številčno v manjšini, so praktično v popolnoma nemškem okolju in se „avtomatično" prilagodijo.

A tudi v drugem pogledu se občina glede socialnosti ne more pohvaliti s svojim otroškim vrtcem. Kajti zgodilo se je, da so odklonili sprejem otroka za celo leto, ker so bili najavljeni otroci hotelirjev — samo za poletne mesece!

Končno pa se v tej zvezi zastavlja tudi še vprašanje glede celotne odgovornosti za otroške vrtce. Otroški vrtci so v Avstriji zadeva občin, ki pa v ta namen dobivajo podporo dežele (na Koroškem znaša podpora na vsakih 25 otrok približno 25.000 šilingov na leto). Ta ureditev pa nujno zapostavlja gospodarsko šibke občine, med katere spada večina občin na dvojezičnem področju dežele. Če zahtevamo enakopraven gospodarski in narodnostni razvoj južnokoroškega prostora, potem se moramo zavzemati tudi za spremembo odgovornosti za otroške vrtce. Dežela je odgovorna za osnovnošolsko vzgojo, odgovorna naj bo tudi za predšolsko vzgojo in naj skrbi skupno z državo za pravično razdelitev sredstev.

V škocijanski občini je — kakor smo že omenili — nerazumevanje za upravičene zahteve slovensko govoreče občane prisililo, da so segli po samopomoči. Ne nazadnje jih je v tej odločitvi podkrepilo dejstvo, da so posamezni mandatarji tudi pri večinskih strankah v razpravi tu in tam sicer pokazali razumevanje za zahtevo po jezikovni enakopravnosti, toda pri odločilnih glasovanjih so se potem vedno spet izrekli proti tem zahtevam.

V nedeljo 29. aprila
OTVORITEV
novega dvojezičnega otroškega vrtca v Šentprimožu

Odločitev v škocijanski občini je rodila uspeh: z akcijo samopomoči in ob široki narodni podpori je zrasel otroški vrtec v Šentprimožu, ki bo s svojim delom demonstriral enakopravnost obeh narodnosti in obeh jezikov. Toda hkrati je ta akcija samoobrambe pred raznarodovanjem tudi obtožba protimanjšinske politike v Avstriji.

UNESCO za krepitev

vloge narodnih manjšin v mednarodnem sodelovanju

Vodilni predstavniki nacionalnih komisij za UNESCO iz Avstrije, Finske, Italije in Jugoslavije so se pred nedavnim sestali v Skopju, kjer so razpravljali o vlogi narodnih manjšin pri pospeševanju sodelovanja med narodi in državami, zlasti med sosedi. Namen tega srečanja je bil proučiti možnosti in pogoje za organizacijo evropskega posvetovanja nacionalnih komisij za UNESCO, kjer bi o omenjeni vlogi narodnih manjšin razpravljali bolj izčrpno.

Nacionalne komisije za UNESCO Avstrije, Finske, Italije in Jugoslavije so nosilci teh prizadevanj na podlagi pobud helsinške konference leta 1977, ko je bila UNESCO (specializirana organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo — op. ured.) izrecno naložena naloga, da pospešuje sodelovanje na področju narodnih manjšin zlasti z ozirom na krepitev njihove vloge pri razvijanju mednarodnega sodelovanja.

Makedonski narod

zavrača velikobolgarski šovinizem

V zadnjih tednih je skopski časnik „Nova Makedonija" objavljal članke pod naslovom „Na velikobolgarskih nacionalističnih pozicijah". Direktor tega časnika obravnava v svojih prispevkih spomine Cole Dragojčeve, članice Centralnega komiteja bolgarske komunistične partije. Spomini Dragojčeve, ki so izšli konec zadnjega leta, so vzbudili v Bolgariji veliko zanimanje, ker obravnava obdobje med 1941 in 1948 in stališča bolgarske in jugoslovanske KP do makedonskega vprašanja v tem času. Članek v „Novi Bolgariji" pravi v zvezi s spomini, da išče velikobolgarski nacionalizem ponovno „dokaze" za javno izrečene aspiracije do Makedonije. To politiko pa podpira in spodbuja tudi uradna bolgarska politika.

V teh okoliščinah dobivajo spomini članice Centralnega komiteja KP Bolgarije svoj aktualni pomen. Posebno še, ko so spori iz medvojnega časa tudi podlaga in temeljni vzrok za današnja navskrižja.

Cola Dragojčeva prikazuje tista mesta v dokumentih KP Bolgarije, ki kažejo na njen trud, da obdrži Makedonijo v svojih mejah. Da je ostala Makedonija povezana z drugimi jugoslovanskimi narodi, pa ne pripisuje samostojnemu narodnoosvobodilnemu boju makedonskega naroda proti bolgarskemu fašističnemu okupatorju, temveč „dejstvu", da je KP Jugoslavije znala izigrati KP Bolgarije. Pri tem pa gre celo tako daleč, da označi bolgarsko fašistično okupacijo Makedonije za časa druge svetovne vojne omiljeno kot „vzpostavitev bolgarske administracije."

Makedonski časnik očita bolgarski KP, da je s svojimi gesli o enotni bolgarski državi (vključno Makedonije) odvračala makedonski narod od oboroženega boja proti fašistični zasedbi. Temu je tudi služila zahteva, naj se makedonski komunisti vključijo v bolgarsko partijsko organizacijo. A tistim, ki so to zagovarjali, je odreklo makedonsko ljudstvo zaupanje in se skupno z drugimi jugoslovanskimi narodi in z vsem delavskim razredom borilo proti fašizmu. Po mnenju KP Jugoslavije je bila enotnost vseh narodov pogoj za uspešen antifašistični boj, česar pa KP Bolgarije ni hotela razumeti. Kam jih je njihovo stališče dovedlo, lahko preverimo ob njihovem današnjem stališču, ki zanika obstoj makedonskega naroda v mejah bolgarske države.

Najbolj ostro kritizira „Nova Makedonija" dejstvo, da Cola Dragojčeva izpušča najvažnejši del iz zgodovine makedonskega naroda, namreč štiriletno borbo makedonskega naroda proti bolgarskemu fašizmu. Zato tudi ne omenja ustanovitve narodnoosvobodilne vojske in ljudske oblasti, ne omenja ustanovitve makedonske komunistične partije med vojno, ki so jo sklenili na prvem zasedanju ASNOM-a.

Značilno je, da Dragojčeva zamolči dokumente, ki govore o rasti makedonske zavesti (npr. govori Dimitrova na moskovskem posvetovanju leta 1925 in na drugi ilegalni konferenci BKP leta 1928 v Berlinu). Zamolči pa tudi pismo sekretarja CK BKP Trajčeva Kostova, ki konec maja 1941 poudarja, da je treba upoštevati dejstvo, da se je izoblikovala makedonska zavest, ne pa makedonsko-bolgarska zavest, posebno pri mladi generaciji. Omenja, da se 70 odstotkov prebivalcev Makedonije čuti Makedonce in ne razume bolgarščine. V pismu pa podpira borbo proti velikomakedonskemu šovinizmu, toda opozarja, da je brez dvoma glavna nevarnost velikobolgarski šovinizem.

Tudi Kominterna se ni strinjala z razkosanjem stare Jugoslavije in ne s priključitvijo Makedonije k Bolgariji. Sklenila je, da se naj vrne makedonska partijska organizacija v sestav KPJ. Pozdravljala pa je tudi oboroženo vstajo v Jugoslaviji (11. oktobra 1941 je prišlo do oborožene vstaje makedonskega naroda) in zahtevala jasna stališča glede vprašanja pravice do samoodločanja makedonskega naroda.

Vodstvo KP Bolgarije je izvedlo le del teh sklepov. Podprla je vrnitev makedonske partijske organizacije v sestav KPJ, a nadalje se je zoperstavljala oboroženi vstaji, češ, da čas za oborožen boj še ni zrel.

V svojem zadnjem prispevku poudarja „Nova Makedonija", da so Makedonci že leta 1941 zavrnili koncepte, ki jih danes ponuja bolgarska KP makedonskemu narodu in s tem osporava bistvo narodnoosvobodilnega boja jugoslovanskih narodov, ki temelji na bratskih odnosih med narodi.

Predvajanje filma „Holocaust"

je razburilo le tiste, ki imajo slabo vest

Ameriški televizijski film „Holocaust", ki so ga doslej odkupili že v več kot tridesetih državah, sicer ni dokumentarno pričevanje, marveč umetniško oblikovana pripoved, vendar kljub temu — ali pa ravno zaradi tega — izredno prepričljivo seže v zavest gledalca, ko ga sooča z dogodki iz najtemnejše dobe človeške zgodovine, z nacizmom in njegovim zločinstvom. Seveda, v filmu je zločinstvo nacizma omejeno le na eno področje — na tako imenovano dokončno rešitev židovskega vprašanja. Zato je ob njem treba videti tudi še vse ostale razsežnosti tega zločinstva, v katere so bili enako vključeni nemški demokrati in antifašisti kot pa pripadniki številnih drugih narodov in narodnosti, ki vsi so morali iti skozi isti pekel nacističnega barbarstva. In tudi vstaja v varšavskem getu ter boj čeških partizanov sta mišljena le kot simbol za veliki protifašistični boj, ki je zavzemal najširše mednarodne dimenzije v vsej zasužnjeni Evropi.

Tako je film pravzaprav prizadel vse in vsakogar. Tudi v Avstriji. Prizadel je vse tiste tisoče in tisoče avstrijskih državljanov, ki so zločine nacizma občutili na lastni koži, bodisi v koncentracijskih taboriščih, ali v gestapovskih zaporih, ali v izseljeniških taboriščih. Prizadel je veliko večino avstrijskega prebivalstva, ki je o zverinstvih nacističnih krvnikov sicer že marsikaj slišala in brala, pa ni mogla verjeti, da je vse to res. Prizadel pa je tudi tiste sodržavljane, za katere ni bil le obujanje spominov, ampak predvsem izzivanje slabe vesti — namreč nekdanje pomočnike zločinskega nacizma.

Prizadel je seveda vsako od teh skupin drugače in temu primerne so bile tudi razlike v reakciji nanj. Za prvo skupino lahko trdimo, da je preizkušnjo prestala zelo častno ni bilo slišati želje po maščevanju niti ni bilo slišati pavšalnih obtožb v smislu tako imenovane kolektivne krivde. Tudi druga skupina je pokazala svojo zrelost: velika večina ljudi je mnenja, da se je o zločinih, ki so jih zakrivili nacisti, doslej vse preveč molčalo, zato je javnost o tedanjih dogodkih premalo obveščena in zlasti današnja mladina skoraj ničesar ne ve iz komaj minule dobe zgodovine. Le tretja skupina tudi tega izpita ni opravila: besna reakcija starih nacistov in njihovih današnjih somišljenikov je bila najlepši dokaz, da določena vrsta ljudi ni sposobna in predvsem ni voljna učiti se iz zgodovine.

Ravno to zadnje, nikakor ne novo spoznanje bi moralo biti glavni nauk, ki ga je treba povzeti ob predvajanju filma „Holocaust". Nima dosti smisla spuščati se v bolj ali manj učene razprave o vzrokih, ki so svoječasno privedli nacizem na oblast in mu omogočili njegovo zločinsko početje, če danes zavestno zapiramo oči in ušesa pred pojavi, ki še vse preveč spominjajo na stari nacizem oziroma dišijo po novi, miselno sorodni usmeritvi. „Holocaust" kot izziv neki zaspali vesti namreč ni mišljen samo v tem smislu, da obuja vest nekdanjim nacističnim zločincem; prebuja vest tudi nam vsem, da ne smemo biti brezbrižni, ko lahko dnevno vidimo množeče se primere zopetnega obujanja nacistične ideologije o rasizmu ter o več in manj vrednih narodih, ko doživljamo nemoteno ščuvanje na narodnostno mržnjo in hujskanje naroda proti narodu, ko vedno spet slišimo, kako nepoučljivi elementi javno omalovažujejo zločine nacizma in celo obžalujejo, da ni še mnogo več ljudi končalo v plinskih celicah . . .

V luči teh pojavov pa je „Holocaust" kot izziv nacizmu namenjen posebej tudi odgovornim dejavnikom v državi, katerih naloga je, da skrbijo za obširno, temeljito in trajno seznanjanje široke javnosti in zlasti mladine z resnico o nacizmu, kakor je po drugi strani njihova dolžnost, da v smislu zakonov in mednarodnih dokumentov že v kali zatrejo vsak poskus zopetnega oživljanja nacistične miselnosti in dejavnosti.

Znanje materinščine

je podlaga za učenje drugih jezikov

Včasih ni bilo dosti premišljevanja o tem, kako naj se poimenuje prvi jezik, v katerem človek spregovori in se z njim vključi v družino, v družbo. To je bil pač materin jezik, materinščina, jezik matere, ki z otrokom v prvih mesecih in letih največ govori in ga tako nehote in hkrati hote, nezavedno in zavedno uči izražanja.

Kjer je zaposlen samo oče in kjer spodobno stanovanje omogoča materi, da oskrbi družini ognjišče, kjer je sama z otroki in kamor takoj po službenih dolžnostih lahko pride tudi oče, tam je — vsaj pri enojezičnih zakonih — vzgoja v prvem, materinem jeziku povsem preprosta in naravna. Vendar pa so družine danes postavljene v veliko bolj zapletene razmere. Recimo: očetova plača ne zadošča za cilje, ki si jih postavita zakonca z odhodom od doma, zato mora in hoče v službo tudi mati. Tako ji ostane za intenzivno posvečanje otroku samo čas porodniškega dopusta, ki pa je za vzgojo otroka v jeziku še prezgoden, kasneje pa ji ostanejo samo ure po službi, po delu, ki pa jih je vsaj pol treba porabiti za počitek, tako da na otroka pride razmeroma malo časa.

Otrok pa kljub temu ves čas povsem naravno vpija govor svoje okolice in se mu nagonsko prilagaja. Vemo namreč, da človek jezika ne podeduje, ampak se ga mora sam naučiti. To je njegova šola sporazumevanja, v kateri dolgo samo sprejema, polagoma pa se tudi sam vključuje in začne ponavljati posamezne glasove in jih smiselno uporabljati za izražanje svojih občutkov in misli. V prvih mesecih, prvih letih otrok še nima izkušnje ločevanja med jeziki, zato je naša dolžnost, dolžnost odraslih, dolžnost matere in očeta, da mu take izkušnje podajamo urejeno, da mu olajšamo dojemanje jezikov, da mu poskrbimo za kolikor mogoče enoten jezik okolice, dokler otrok sam ne dobi moči in izkušnje odbiranja in ločevanja.

Na narodnostno ali jezikovno mešanih ozemljih, kakor v našem primeru, se pri tem postavljajo še posebni problemi, posebne naloge. Že od prvega časa zaznavanja se naš otrok poleg slovenske materinščine srečuje tudi z drugim jezikom in vpliv tega jezika postaja v danih razmerah čedalje močnejši — najprej na cesti, potem v vrtcu in slednjič v šoli. V takih razmerah marsikdo misli, da bo svojemu otroku prizanesel s temi neljubimi izkušnjami in ga bo že od vsega začetka vzgajal samo v tujem jeziku. To načelo je po svoje razumljivo, če želimo biti zadnji svojega rodu in se v svojih otrocih odpovedati svojemu narodu in svojim prednikom. Otroci bodo potem pač znali en sam jezik — tuj jezik in jim bo v rani mladosti mogoče prihranjeno jezikovno beganje v mešanici jezikov. Toda hkrati bodo oropani mnogo večjega zaklada, svoje materinščine.

Zato pa je potrebno, da vendarle ostanemo navezani na svoje narodnostno ali rodovno izročilo; potrebno je, da starši poskrbijo, da se bodo otroci naučili najprej njihovega jezika. V mladi zavesti se mora zasidrati zakonitost prvega, to je materinega jezika, ki je potem trdna in jasna podlaga za učenje nadaljnjih jezikov. Kdor te podlage nima, kdor ne zna svojega lastnega jezika, bo tudi sicer nestanoviten, negotov, tipajoč.

To pa najbrž ni tisto, kar oče in mati želita svojemu otroku. Zato naj bo še naprej „materina šola" tista, ki da otroku na pot v življenje tudi jezikovno znanje. In če že materina šola ni mogoča, naj jo v rani, še predšolski dobi nadomesti nji kar najbolj enakovredna šola pri babici in dedku, ali pa v otroškem vrtcu.

Ravno iz tega spoznanja izhaja tudi naše prizadevanje, da bi našemu jeziku utrli pot v otroške vrtce — če zaradi nerazumevanja merodajnih činiteljev drugače ne gre, tudi z akcijo samopomoči, kot kaže med drugim primer Šentprimoža, kjer bo v kratkem začel delovati novi dvojezični otroški vrtec, ki je nastal kot sad pobude domačih dejavnikov in široke narodne solidarnosti. Omenjeno spoznanje pa nam narekuje tudi dolžnost, da zastavimo vse sile na področju šolstva, kjer zaradi nezadovoljive zakonske ureditve velika večina slovenskih otrok ni deležna pouka v materinem jeziku. Mislimo že zdaj na to ter pravočasno poskrbimo, da bodo otroci prijavljeni k dvojezičnemu pouku — začetniki ob vpisu meseca maja, v drugih razredih pa še teden dni po začetku novega šolskega leta.

Otroški vrtec v Šentprimožu bo kmalu začel s svojim delom.

LJUBLJANSKA UNIVERZA:

Ob svoji 60-letnici poimenovana po Edvardu Kardelju

Univerzitetni svet ljubljanske univerze je prejšnji teden sprejel sklep, da se univerza poimenuje po Edvardu Kardelju, ki je bil njen redni profesor ter njen častni doktor. V utemeljitvi tega sklepa je med drugim rečeno: „S poimenovanjem po Edvardu Kardelju, enem največjih tvorcev slovenske in jugoslovanske zgodovine in ustvarjalcu, ki je našo družbo in mednarodno delavsko gibanje močno obogatil s svojo izvirno znanstveno mislijo, ki jo je nenehno gradil iz družbe in življenja samega, izreka univerza svojo zavezanost temu velikemu revolucionarju in mislecu, obenem pa tisti zamisli znanosti in kulture, ki jo je začrtal s svojim delom in življenjem."

Sklep o poimenovanju je bil sprejet takorekoč na začetku leta, v katerem obhaja ljubljanska univerza svojo šestdesetletnico. Ta svoj jubilej namerava proslaviti z vrsto manifestacij, med katerimi bo osrednje mesto zavzemalo posvetovanje na temo „Univerza in združeno delo".

Edvarda Kardelja pa se je prejšnji teden spomnilo tudi Zgodovinsko društvo za Slovenijo, ki je ob štiridesetletnici izida velikega dela Edvarda Kardelja-Speransa „Razvoj slovenskega narodnega vprašanja" priredilo izredni občni zbor, na katerem so Edvarda Kardelja posmrtno imenovali za častnega člana tega društva. Zbora so se udeležili tudi visoki predstavniki družbeno-političnega življenja Slovenije ter zastopniki zamejskih Slovencev, ki jim — kot je v svojem nagovoru dejal predsednik društva Ignacij Voje — Kardeljeva knjiga še vedno pomeni močno oporo v njihovem boju za dosego nacionalnih pravic.

Delovni del srečanja slovenskih zgodovinarjev je veljal osvetlitvi mesta in pomena Kardeljeve knjige v slovenskem zgodovinopisju. Dr. Janko Pleterski je v uvodnem referatu orisal stanje slovenskega zgodovinopisja do pojava Kardeljeve knjige in njeno prelomno vlogo v razumevanju slovenskega narodnega vprašanja. Vprašanje naroda — je dejal dr. Pleterski — je bilo postavljeno v kontekst razrednega boja kot temeljne sile zgodovine, ki je nakazovala pot nacionalne osvoboditve le prek revolucije. V nadaljnjih referatih pa so govorili dr. Metod Mikuž o časovnem okviru nastanka Kardeljeve knjige, France Filipič o okoliščinah in poteku nastajanja Speransa, dr. Bogo Grafenauer pa o dosedanjih štirih izdajah knjige.

Pesmi Gustava Januša

Naš koroški pesnik Gustav Januš, znan kot sodelavec koroške literarne revije Mladje, pri kateri sodeluje že od začetka njenega izhajanja, je pred kratkim pri Državni založbi Slovenije izdal svojo prvo samostojno pesniško zbirko. Pod naslovom PESMI je avtor zbral triintrideset naslovov iz svojega dosedanjega pesniškega snovanja. Likovno je zbirko opremil Vili Vrhovec, ki je Januševi poeziji dal posrečeno grafično podobo.

Gustav Januš je storil prav, ko je notranji naslov zbirke — P(e)s(m)i — razdelil z oklepaji, ker se gotovo sam zaveda, da bo njegova poezija sprejeta z različnimi občutki. Pri Janušu namreč ni kompromisa: z njim se strinjaš ali pa ga odkloniš. Tak je Januš tudi slikar. Vendar je ravno kot slikar dosegel že marsikateri vidni uspeh in tako bodo gotovo tudi njegove pesmi našle svoje privržence.

Triintrideset pesmi, ki jih je Januš objavil v svoji zbirki, je za njegovo dosedanjo pesniško bero sicer bolj skopa predstavitev. Kljub temu pa je v zbirki prav dobro zajet Janušev naivno-ironični način izražanja, ki po svoje opozarja na svet, kot ga dojema in vidi ta samonikli pesnik. Čeprav njegove pesmi večinoma zgledajo kot drzne besedne igre, je v njih vendarle prisotna naša narodna stiska in tudi občečloveška, zlasti socialna problematika. Posebno pesmi Franca Dolinar, Brez kategorij, Solata in Naša vas vsebujejo nakazane družbenokritične elemente. Poleg tega pa so v Januševih verzifikacijah prisotni tudi še drugi elementi, kot na primer odnos do narave, ki posebno pride do izraza v pesmi Prvi sneg.

Seveda bi se ob Januševi poeziji dalo povedati tudi kaj kritičnega, vendar naj bo to prepuščeno bralcu oziroma poklicanim ocenjevalcem sodobne poezije. To, kar Januševi zbirki najbolj manjka, pa je brez dvoma ustrezna spremna beseda, ki bi bralcu predstavila pesnika in mu pomagala pri branju njegove čestokrat zamotane besedne igre.

Kljub temu je izid prve samostojne pesniške zbirke Gustava Januša brez dvoma obogatitev za slovensko književnost na Koroškem in hkrati tudi svojski doprinos k sodobni slovenski književnosti, kjer je Januš v raznih antologijah že našel primerno mesto. Zbirko Januševih pesmi lahko dobite tudi v knjigarni „Naša knjiga" v Celovcu. Pesniku pa ob izidu njegove prve zbirke čestitamo ter mu želimo še nadaljnjih uspehov pri pesniškem snovanju.

-ej.

Umrl je Matevž Hace

znani partizanski pisatelj

V starosti 69 let je murl Matevž Hace, znan kot partizanski pisatelj, pa tudi zavzet družbeno-politični delavec, ki je bil vse svoje življenje usodno povezan z zemljo, s kmečkim življenjem in z revolucijo. Kot takega smo ga spoznali tudi koroški Slovenci — po njegovih knjigah in ko nam je bral na literarnih večerih; ohranili ga bomo v lepem spominu.

Matevž Hace je že v mladosti spoznal trdo življenje delovnega človeka in to ga je napotilo v revolucionarno gibanje in potem v partizane, kjer je zavzemal razne položaje vse do komisarja legendarne XIV. divizije (ki jo je spremljal tudi na njenem pohodu na Štajersko) ter komisarja IV. operativne cone, ko se je v tem svojstvu udeležil tudi zadnjih bojev ter osvoboditve na južnem Koroškem. Po vojni je deloval na visokih položajih v gozdarstvu Slovenije, bil je dolga leta predsednik slovenskih gasilcev, republiški poslanec in zadnje čase član sveta republike. Za svoje družbeno-politično delo je prejel vrsto odlikovanj, za svoje pisateljsko snovanje pa nagrado vstaje slovenskega naroda ter Kajuhovo nagrado.

Hacetovo pričevanje živi kot avtentično sporočilo o narodnoosvobodilnem boju. V njegovih knjigah ni meditacij in ni poetičnih idil; njegovo pisanje je bilo vedno iskreno, trdo in preudarno, pošteno, s kmečko upornostjo gnano stremljenje, odkrivanje in zapisovanje tistega, kar je v življenju spoznal za največjo vrednoto: ljubezen kot najglobljo človečnost — vselej in v slehernem človekovem boju. Junaki njegovih literarnih del so večidel preprosti ljudje, ki se morajo boriti za svojo pravico, za svoj obstoj. To so slovenski kmečki ljudje, ki ljubijo zemljo; predvsem pa so to slovenski ljudje, ki se za svojo zemljo, za svojo domovino znajo boriti in tudi žrtvovati. O tem boju je napisal dolgo vrsto knjig, med njimi pa je treba posebej omeniti Komisarjeve zapiske v treh delih, ki so zanimiva kronika njegovih doživetij in srečanj od 1942 na Notranjskem do italijanske kapitulacije, pohoda XIV. divizije na Štajersko ter konca vojne na Koroškem.

Pred sto leti se je rodil:

Josip Murn - Aleksandrov

pevec ljubezni do slovenske zemlje

Prejšnji teden — 4. marca — je minilo sto let od rojstva slovenskega pesnika Josipa Murna, ki je v zgodovini slovenske književnosti zapisan kot pevec ljubezni do slovenske zemlje, predvsem pa kot najmlajši izmed štirih predstavnikov slovenske moderne.

Josip Murn se je rodil 4. marca 1879 v Ljubljani kot nezakonski sin služkinje in jetičnega hlapca. Njegovo detinstvo ni poznalo topline urejenih družinskih razmer. Otroška leta je preživel med kmečkimi ljudmi ter se v samoti navzel plahosti in strahu pred mestom in ljudmi. Ob potresu leta 1895 se je s „študentovsko materjo" Polono Kalanovo, znanko njegove matere iz otroških let, preselil v staro cukrarno ob Ljubljanici, kjer je živel v proletarskem okolju, z ljudmi z dna družbene lestvice.

Že kot gimnazijec se je bolj kot za učenje splošnih predmetov zanimal za književnost. Odločilno za njegov pesniški razvoj pa je bilo, ko se je v šestem razredu gimnazije seznanil z Dragotinom Kettejem in Ivanom Cankarjem. Kot gimnazijec je v takratnih revijah objavil svoje prve pesmi pod različnimi psevdonimi, pod imenom Aleksandrov se je prvič pojavil leta 1897 v Ljubljanskem Zvonu. Kot pesnik je Murn značilen pojav družbenih in kulturnih razmer v slovenskem okolju ob koncu 19. stoletja. Doživljanje teh razmer mu je budilo misli, čustva in razpoloženja, ki jih je osameli, živčni, duševno razbičani, po povezanosti z zdravim kmečkim ljudstvom in po širokem, svobodnem življenju hrepeneči Murn izpovedal v obliki osebnih, trenutnih vtisov, kakršni so se izrazili kot „velikanski vzdih — neznanega sveta".

Snovno delimo Murnove pesmi v štiri cikle: v kmečke pesmi; v pesmi, v katerih izpoveduje ljubezen do drobnih reči; v ljubezenske pesmi, ki jih povezuje z doživljanjem narave; in v pesmi, v katerih izpoveduje svoje misli o življenju in smrti. S svojo pesmijo je Murn oplodil moderno slovensko poezijo, jo približal ljudskemu čustvovanju in mišljenju, hkrati pa jo napolnil z razbolelim, tenkočutnim čustvovanjem in razpoloženjem mestnega proletarca-intelektualca.

Murnova življenska pot je bila zelo kratka. Že v študijski dobi na Dunaju je zabredel v hudo pomanjkanje in zbolel za jetiko. Telesno in duševno bolan se je vrnil v Ljubljano in si skušal okrepiti zdravje. Vendar je po kratkem službovanju 18. junija 1901 umrl, star komaj dvaindvajset let.

Njegova smrt je globoko pretresla zlasti prijatelja Otona Župančiča, ki je pokojnemu pesniku posvetil ciklus Manom Josipa Murna-Aleksandrova, v katerem je obtožil neusmiljeno naravo zaradi smrti prijatelja, ki je omahnil veliko prezgodaj.

Tržaško predavanje

o Slovencih v Avstriji

V „avli Ferrero" tržaške filozofske fakultete sta v okviru seminarja o zgodovini slovenskega jezika prejšnji teden predavala avstrijska zgodovinarja dr. Karl Stuhlpfarrer z dunajske univerze in dr. Hans Haas s salzburške univerze. Govorila sta na temo „Avstrija in njeni Slovenci" in s tem predstavila tudi njuno knjigo z enakim naslovom.

Predavatelja sta s svojimi izvajanji dokazala, da temeljito poznata problematiko koroških Slovencev. Prikazala sta proces asimilacije in ga označila kot nasilje oziroma kot „strukturno nasilje", kar pomeni, da je prva vzmet za protislovensko gonjo socialno razmerje na Koroškem. To ne velja samo za obdobje po drugi svetovni vojni, kajti nemški vladajoči razred je izvajal svojo kolonialno, asimilacijsko politiko že za časa Habsburžanov. Po obeh vojnah se položaj nikakor ni izboljšal. Celo državna pogodba, ki je po drugi svetovni vojni postala eden izmed temeljev avstrijske državne ureditve, kljub členu 7 ni pomagala pri pozitivnem reševanju slovenskega vprašanja: protislovenske sile so bile in so še vedno tako močne in vplivne, da lahko preprečujejo uresničitev člena 7.

Predavanju je sledila zanimiva razprava, v kateri so navzoči odprli vrsto vprašanj, ki gredo od analogije med razmerami, v kakršnih živijo Slovenci v Avstriji oziroma v Italiji, pa do perspektiv, ki se odpirajo boju koroških Slovencev in demokratičnih nemško govorečih državljanov Avstrije, ki podpirajo boj manjšin.

Iz Železne Kaple in okolice

Leta 1910 je mednarodna konferenca žena v Kopenhagnu sklenila, da postane 8. marec mednarodni dan žena, ki se praznuje vsako leto. Že dolgo vrsto let se ob tej priliki zbirajo tudi naprednomisleče žene v Železni Kapli, da počaste ta svoj praznik in se tudi sicer spomnijo vloge žene, ki ji je odmerjena v današnji družbi.

Tako je tudi preteklo nedeljo (4. marca) Helena Kuhar-Jelka lahko pozdravila v hotelu Obir v Že'ezni Kapli polno dvorano zbranih žena, ki so se odzvale vabilu krajevnega odbora Zveze slovenskih žena in prišle, da se vsaj enkrat na leto najdejo v prijetni družabnosti, ali se pomenijo o tem in onem problemu. Med navzočimi so bile tudi predsednica ZSŽ Milena Gröblacher in tajnica Ančka Kokot, skupina socialističnih žena iz Železne Kaple z govornico Silvijo Haderlap, župan in poslanec Jožef Lubas in občinski odbornik Lado Hajnžič. Vsi našteti so zborovanje tudi pozdravili — gospa Haderlap v obeh deželnih jezikih — in mu zaželeli lep potek, ter čestitali k prazniku.

O ciljih in prizadevanjih ZSŽ, predvsem pa o nalogah žene in slovenske matere je spregovorila tovarišica Gröblacher Milena. Orisala je potek naporov za dosego enakopravnosti žene v preteklem in sedanjem času; župan Lubas pa o pomenu žene v družbi in občini.

Oficielni del proslave, ki ga je napovedovala Dragica Pasterk, je vseboval tudi lep kulturni program. En del tega so izvajali otroci, ki so s petjem in recitacijo (vodstvo učiteljica Helena Sticker) počastili navzoče, drugi del pa mladi tamburaški zbor SPD „Zarja", katerega je vodil Otto Wutte. Razumljivo, da so izvajanja svojih otrok matere kaj navdušeno sprejele. V imenu SPD „Zarja" je čestital predsednik Peter Kuhar, s pesmimi pa se je seveda pridružil tudi društveni moški zbor pod vodstvom Jožkota Wrulicha. Brez moških pač nič ne gre, kar je dokazal tudi zaključni „vložek", ko so dragi možje po vseh predpisih postregli ljubim ženam z obloženimi kruhi in dobrim pecivom. Servisa mož ne razvrednoti niti dejstvo, da so za vso pogostitev pripravile in spekle žene vse same. Zahvala velja tu predvsem tistim, ki so prispevale z darili ali z delom.

Brez skupnega prizadevanja praznovanje kapelških žena pač ne bi moglo izteči v tako prijetni domačnosti in veselem razpoloženju!

Koroški dnevnik (KTZ) je zapisal, da v Železni Kapli v pustnem času ni posebnih dogodkov. Res, da letos ni bilo pustnega obhoda skozi trg, pa vseeno lahko poročamo o uspešnih pustnih prireditvah. V hotelu Obir je bilo kar dvoje pustnih godovanj — v soboto ples mask za vse velike norce, na pustni torek pa otroški karneval. Nadalje je še bil pustni ples SPD „Obir" pri Kovaču in ples maškar pri Podobniku, ki sta bila zelo obiskana.

Pustno praznovanje se je začelo v soboto z izredno privlačnim in dobro obiskanim plesom v hotelu Obir. Ta prireditev postaja tradicija in pritegne vedno več maškar in navdušenih plesalcev. K privlačnosti prispevajo seveda tudi lepe nagrade za najlepše in najoriginalnejše kostume.

Petčlanska žirija tudi letos ni lahko odločila, katera od številnih šem zasluži nagrado — „dvodnevni polni penzion za dve osebi v San Simon hotelu (Izola)". Končno je pripadla kameli in gonjaču iz Škocijana, ki se bosta lahko zastonj podala na lep vikend.

Tudi na obisku iz najrazličnejših oddaljenih krajev lahko merimo uspeh tega plesa, ki je izzvenel ob zvokih „Obir kvinteta" v veselje in zadovoljstvo prireditelja in vseh navzočih pustnih svatov.

Na pustni torek pa je krajevni odbor Zveze slovenskih žena v Železni Kapli skupno s hotelom Obir prvič pripravil tudi otroški karneval. Kako potrebna je bila ta iniciativa, dokazuje obisk te prireditve. Preko 40 našemljenih otrok se je zbralo v lepi dvorani, ki je bila tudi sicer docela zasedena.

Dočim so kuhinja hotela in žene poskrbele, da je dobil vsak otrok vsaj en krap zastonj, se je potrudil tudi hišnik in postavil v restavraciji pravo diskoteko. Ob polkah, valčkih in moderni glasbi je kar mrgolelo mladine na plesišču. Bil je pravcati živžav in organizatorji bi kmalu prišli v zadrego pri žrebanju nagrad. Slednjič pa je le še vsak norček dobil ustrezno darilo. Na izbiro je bilo veliko število lepih slovenskih knjig, slikanic, risank, barvic, drugih manjših potrebščin, igrač in sladkarije.

Slovenskim ženam v Železni Kapli velja zahvala, da so znale poskrbeti za toliko lepih in tudi koristnih nagrad. Z bogatim izborom otroških in mladinskih knjig so po svojih močeh prispevale tudi k trenutni akciji „Knjiga — otrokov prijatelj".

Pravtako lepa zahvala pa velja seveda tudi radodarnim podpornikom — domači Posojilnici, Slovenski prosvetni zvezi in Narodnemu svetu.

Po razposajenem pustnem času s svojo razigrano norčavostjo bo gotovo prenekateri otrok v kakšni mirnejši uri našel v svoji lepi knjigi kaj lepega in koristnega, morda celo pravega prijatelja.

SPD „Zarja" v Železni Kapli (športna sekcija) vabi na

NEDELJSKI IZLET V PLANICO

kjer si bomo ogledali 5. SVETOVNO PRVENSTVO V SMUČARSKIH POLETIH

v nedeljo 18. marca 1979. Odhod avtobusa ob 5. uri zjutraj izpred Posojilnice. Prijavite se takoj pri Posojilnici ali Esso Stern v Železni Kapli.

Prisrčno vabljeni!

Katoliško prosvetno društvo v Šmihelu pri Pliberku vabi na igro

VISOŠKA KRONIKA

- **v soboto 10. marca ob 19.30 uri v farni dvorani v Železni Kapli**
- **v nedeljo 11. marca ob 14. uri v farni dvorani v Šmihelu.**

Oder Mladje Koroške dijaške zveze vabi na mladinsko igro

HIŠA TETE BARBARE

ki bo v petek 16. marca ob 20. uri v Galeriji Hildebrand.

Plaketa SPZ za SZDL Ptuj

Slovenska prosvetna zveza je ob svoji 70-letnici obstoja zaslužnim kulturnikom, organizacijam in ustanovam podelila spominsko plaketo. Med odlikovanci je bila tudi RK SZDL, ZKOS in Ljubljanska banka.

Prejšnji četrtek pa je predsednik Slovenske prosvetne zveze Valentin Polanšek izročil spominsko plaketo še občinski zvezi Socialistične zveze delovnega ljudstva v Ptuju, katero je prevzel njen podpredsednik Franc Lačen. Isto je prejel tudi tovariš Hazir Turtula, ki je deloval kot organizator široko zasnovane akcije pomoči Slovenski prosvetni zvezi ob njenem jubileju. Tako je Slovenska prosvetna zveza lahko uresničila obširni načrt, ki si ga je bila zastavila ob svojem sedemdesetletnem jubileju. To je naglasil tudi predsednik SPZ Valentin Polanšek, ko je gostom iz Ptuja izročal spominski plaketi. V imenu gostov se je za odlikovanje zahvalil podpredsednik občinske konference SZDL Ptuj in pri tem naglasil, da bo njegova organizacija tudi v prihodnje Slovenski prosvetni zvezi nudila vso možno pomoč pri uresničevanju njenih kulturno-prosvetnih načrtov.

Goste, med katerimi je bil tudi podpredsednik občinske sindikalne zveze Ptuj tovariš Franc Klemenčič in Martin Slana, so predstavniki SPZ zadržali še na daljšem delovnem razgovoru, na katerem so pregledali možnosti in oblike o nadaljnjem sodelovanju med Slovensko prosvetno zvezo in družbenopolitičnimi organizacijami občine Ptuj.

-ej

‚Koroška poje' v znamenju 80-letnice Pavla Kernjaka in Matija Tomca

V nedeljo je Krščanska kulturna zveza v celovškem Domu glasbe priredila osrednjo tradicionalno glasbeno prireditev „Koroška poje", ki so jo tokrat ob njuni osemdesetletnici posvetili dvema skladateljema Matiju Tomcu iz Slovenije in našemu koroškemu rojaku Pavletu Kernjaku. Oba sta s svojim življenjskim delom obogatila in popestrila pevsko življenje slovenskega naroda, prav posebno pa še koroških Slovencev.

Med številnimi gosti na koncertu so bili jugoslovanski generalni konzul v Celovcu Milan Šamec s soprogo, prelat Aleš Zechner, predsednika obeh osrednjih organizacij dr. Franci Zwitter in dr. Matevž Grilc s soprogama ter številni zastopniki kulturnega in političnega življenja naše narodne skupnosti.

Na slovesnosti so nastopali: moški pevski zbor SPD „Jepa-Baško jezero" iz Loč, mešani pevski zbor SPD „Rož" iz Šentjakoba v Rožu, moški pevski zbor „Kočna" iz Sveč, tamburaški zbor „Jepa-Baško jezero" iz Loč, mešani pevski zbor KPD „Planina iz Sel, dekliški pevski zbor Strokovne šole za ženske poklice iz Šentjakoba v Rožu, Plajberški kvartet iz Slovenjega Plajberka, moški pevski zbor KPD „Planina" iz Sel, tamburaški zbor iz Hodiš ter mešani pevski zbor „Planinka" iz Ukev v Kanalski dolini (Italija).

Koncert je otvoril tamburaški pevski zbor iz Hodiš pod vodstvom Danice Sabotnikove, nato pa je zbrano publiko pozdravil predsednik KKZ Lovro Kaselj, ki je orisal življenje obeh jubilantov in jima iskreno čestital. Čestitkam sta se pridružila tudi višji vladni svetnik dr. Pavel Apovnik, ki je posredoval Pavletu Kernjaku čestitke vodje kulturnega referata pri koroški deželni vladi Güntherja Gradeneggerja in koroškega deželnega glavarja Leopolda Wagnerja ter predsednik ZKO Ravne na Koroškem Stanko Arnšek.

Kot posebnost koncerta naj omenimo nastop mešanega pevskega zbora „Planinka" iz Ukev v Kanalski dolini, ki je kot slovenski zamejski pevski zbor užival še posebne simpatije, tako da je bil prav zaradi tega nagrajen še s posebno navdušenim aplavzom.

Oba slavljenca Pavel Kernjak in Matija Tomc, ki sta bila častna gosta na koncertu, sta z vidnim zadovoljstvom spremljala pevske točke, med katerimi so bile seveda tudi njune stvaritve. Medtem ko smo o Pavletu Kernjaku že mnogo poročali, naj omenimo, da je Matija Tomc eden najvidnejših živečih slovenskih skladateljev. Obiskoval je ljubljanski konservatorij in pozneje dunajsko glasbeno akademijo, ki jo je po štirih letih dovršil z odliko v kompoziciji in orglah. Čeprav Kernjak ni imel priložnosti študiranja glasbe — on je samouk — pa je njegova pesem kljub temu tako popularna po zaslugi slovenskega okteta, ki jo je ponesel v svet, — da je prodrla že na vse celine naše zemlje.

Nedeljski koncert je bil lepo priznanje jubilantoma, ki z lepo slovensko pesmijo vsak po svoje bogatita in pestrita pevsko izživljanje v slovenskem življenjskem prostoru.

4. Rožanski izobraževalni teden poteka

V ponedeljek se je začel 4. Rožanski izobraževalni teden, ki ga prirejajo Slovenska prosvetna društva iz Bilčovsa, Kotmare vasi, Šentjakoba, Šentjanža in Sveč.

Otvoritev je bila pri Miklavžu v Bilčovsu, kjer je podpredsednik domačega prosvetnega društva Gašper Ogris-Martič otvoril to pomembno kulturno prireditev in pozdravil zbrano publiko, med katero je bil tudi bivši ravnatelj slovenske gimnazije dvorni svetnik Pavel Zablatnik. Podpredsednik je še prav posebno pozdravil predavatelja prof. dr. Antona Feiniga in ob tej priložnosti tudi izrazil željo vseh, da bi Rožanski izobraževalni teden postal tradicionalna kulturna prireditev Rožanov in Gorjancev.

Prvo predavanje na 4. rožanskem izobraževalnem tednu je imel prof. Feinig priznani izvedenec na področju hišnih in ledinskih imen. Tokrat je posvetil svoje predavanje Bilčovsu in okolici. Njegova izvajanja so domačini spremljali z izredno velikim zanimanjem.

Poleg podpredsednika Gašperja Ogrisa je po predavanju prof. Feinigu za njegova izvajanja zahvalil tudi bilčovski župan Hanzi Ogris, ki je ob tej priložnosti izrazil željo, da bi se področju nomenklature naših krajev dalo še več poudarka in da bi rožanski kulturni dnevi postali pomemben dejavnik pri izobraževanju našega ljudstva. Naj ob tej priložnosti tudi omenimo, da so se udeleženci ponedeljske otvoritvene prireditve upravičeno z začudenjem spraševali, zakaj niso bili zastopani predstavniki novoustanovljene Enotne liste, ki se sicer v svojem programu zelo zavzemajo za kulturno dejavnost našega ljudstva.

V okviru predavanja je Terezija Valentinitsch predvajala barvne diapozitive o Bilčovsu in njegovi okolici in s tem pomagala popestriti prvi dan kulturne prireditve v Bilčovsu.

Glede pestrega programa, ki ga nudi rožanski izobraževalni teden, naj omenimo, da sta v torek bili dve predavanji — v Velinji vasi skioptično predavanje prof. Štefana Pinterja „Potovanje po Poljski", v Šentjakobu pa „Črno ali belo" Moč in vpliv javnih občil, ki ga je imel Zablatnik Miha. Včeraj v četrtek je bila pri Miklavžu otvoritev razstave nemških in slovenskih umetnikov ter diskusija: Otrok 79 — v družini, šoli in družbi. Večina predavanj in prireditev je bila dobro obiskana, kar dokazuje „žejo" naših ljudi po izobrazbi in kulturi.

4. Rožanski izobraževalni teden

OD 5. DO 11. MARCA 1979

Petek 9. marca ob 19.30 uri v ljudski šoli v Kotmari vasi: Mešani pevski zbor Gorjanci „Ta zima že zapušča nas..." in predavanje prof. Helmuta Zwandra „Botanische Besonderheiten von Klagenfurt bis Ohrid".

Petek 9. marca ob 20. uri v Šentjakobu: Oder mladje „Hiša tete Barbare", nato pogovor z učitelji in vzgojitelji.

Sobota 10. marca ob 14. uri v ljudski šoli v Bilčovsu: Za starše in otroke „Kaj spoznaš ob risanju in slikanju?"

Sobota 10. marca ob 19.30 uri pri Adamu v Svečah: predavanje Jerneja Marka „Zanimivosti iz Južne Amerike" (film).

Nedela 11. marca ob 19.30 uri v gostilni Miklavž v Bilčovsu: Harald Irnberger „Mit ana braunan Tintn".

Razstava koroških umetnikov bo odprta tudi v nedeljo 11. marca od 9. do 19.30 ure.

Na 4. Rožanski izobraževalni teden vabijo Slovenska prosvetna društva iz Bilčovsa, Kotmare vasi, Šentjakoba, Šentjanža in Sveč.

Slovensko prosvetno društvo „Borovlje" vabi na

skioptično predavanje z barvnimi diapozitivi

POTOVANJE PO SOVJETSKI ZVEZI I.

v nedeljo 18. marca 1979 ob 14.30 uri v društveni sobi pri Bundru.

Predava prof. Štefan Pinter

OBVESTILO

Avstrijsko-jugoslovansko društvo v Celovcu obvešča, da ima sedaj svoj poslovni prostor v Theatergasse 4/I v Celovcu.

Trenutno se uraduje vsak četrtek od 8. do 11. ure dopoldne. Po telefonu je Avstrijsko-jugoslovansko društvo dosegljivo s štev.: 0 42 22 - 86 7 15

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

Pestra dejavnost naše mladine

Na pobudo Slovenske prosvetne zveze je prišlo v soboto 24. februarja v prostorih Slovenskega informativnega in dokumentacijskega centra v Celovcu do srečanja naših fotoamaterjev s člani fotokluba „Puhar" iz Kranja. To je bil hkrati pripravljalni sestanek za ustanovitev slovenskega fotokluba v Celovcu. Iz tega razloga smo povabili prijatelje iz Kranja, da bi slišali njih mnenje, kako naj začnemo z delom in kaj je potrebno za uspešno delovanje kluba.

V imenu Slovenske prosvetne zveze je navzoče pozdravil Jože Mečina in se prijateljem iz Kranja prisrčno zahvalil za pripravljenost pomagati našim fotoamaterjem pri njihovem bodočem delu.

V svojem nagovoru je predsednik fotokluba „Puhar", znan in priznan fotograf, ki je prejel že celo vrsto priznanj, profesor Marko Aljančič naglasil oziroma predlagal, da bi se oba kluba tesneje povezala, da bi tako našemu klubu — potem ko bo ustanovljen — bila dana možnost razstavljanja fotografij na evropski ravni, kot to prakticira fotoklub „Puhar", ki eksponate svojih članov razpošilja na razstave po vsej Evropi.

Tone Marčan, predsednik slovenske fotozveze, prav tako mojster fotografije in večkratni nagrajenec, je že kar uvodoma prešel na strokovno plat razgovora in predlagal, da naj posamezni že kar začnejo z zbiranjem slikovnega materiala, katerega bi na naslednjem srečanju pregledali in obdelali in se tako že hkrati nekaj naučili iz tega. Vsak bi lahko prispeval svoj delež h diskusiji, tako da bi bilo to zanimivo in poučno fotoamatersko posvetovanje. Ta krog ljubiteljev fotografije naj bi se shajal enkrat na teden ali pa vsaj vsakih štirinajst dni.

S strani naših fotoamaterjev je bila izražena zahvala za njihovo pripravljenost da nas bodo tovariši fotografi iz Kranja uvedli v skrivnosti fotografije.

V rednih presledkih se člani kluba umetnikov srečavajo v Bilčovsu z znanim akademskim slikarjem profesorjem Milanom Batisto iz Kranja. On formalno ustanovljeni klub umetnikov izpopolnjuje s svojim znanjem.

Minulo nedeljo se je pod njegovim vodstvom odvijal pri Miklavžu četrti seminar za risanje. Seminar je vseboval razne tehnike umetnosti in dal vpogled v široko paleto umetniškega ustvarjanja, tako da je navdušenje sodelujočih vedno večje. Že na predzadnjem srečanju oziroma seminarju smo si zastavili točne smernice za nadaljnje delovanje kluba. Na podlagi naših realnih predstav smo že fiksirali termin za naslednjo razstavo, ki bo v mesecu aprilu in bo potekala pod geslom „EX TEMPORE". Celotno vodstvo razstave bo imel preizkušeni akademski slikar Milan Batista. To bo nadaljnji korak v razvoju slikarske umetnosti na našem področju. Točen datum bomo objavili v naših časopisih.

Celotna zamisel okoli umetnosti v Bilčovsu je že rodila sadove (uspela razstava). Trenutno je vključeno v to delo okrog deset ljudi, predvsem mladine. Na predvečer seminarja — v soboto 3. marca nam je profesor Batista v okviru dia-predavanja predstavil največje mojstre umetnosti vseh časov kot so to — Angelico Giovanni da Fiesole, Giott Baldung, Hieronymus Bach, Botticelli, Rembrandt itd. Seznanil nas je tudi z bizantinsko umetnostjo, katere pričetek je bil v 4. stoletju.

Udejstvovanje v slikarski umetnosti je lep doprinos k pravemu usmerjevanju mladine in v smiselni uporabi prostega časa, kar seveda tudi služi poplemenitenju človeka.

Tamburaški zbor Loče bil gost v Ljubljani

V nedeljo 25. februarja sta folklorna skubpina Emona in tamburaški orkester priredila v ljubljanskem mestnem gledališču koncert z naslovom „Srečanje s tamburaškim orkestrom". Prireditev se je odvijala v skladu Cankarjeve pesmi: „Veseli ljudje bodo živeli tod; pesem bo njih jezik in njih pesem bo vriskanje." Spored, ki so ga pripravili je vseboval melodije jugoslovanskih narodov. Poleg tamburaškega orkestra Emona je bil predstavljen tudi orkester starih ljudskih glasbil.

Ker obstoja med tamburaškim zborom Emona in tamburaškim zborom SPD „Jepa-Baško jezero" v Ločah tesno sodelovanje, je bilo seveda razumljivo, da so Ljubljančani povabili naše tamburaše z Loč na ta koncert, kjer so izven programa tudi prispevali svoj delež. Loški mladi tamburaši so kot po navadi prijetno presenetili in zato tudi želi buren aplavz. Tako so naši tamburaši pomagali popestriti ljubljansko srečanje tamburašev in še bolj poglobiti stike z ljubljanskim tamburaškim orkestrom, ki se zelo prizadeva našim mladim tamburašem pomagati iz začetnih težav, s katerimi je konfrontiran vsak mladi in še neizkušeni ansambel. Če pomislimo da je tamburaški ansambel Loče danes star šele dobro leto, potem po njegovi trenutni kakovosti lahko sklepamo, da se bo razvil, če bo še naprej tako delaven in prizadeven, v odličen tamburaški zbor, ki se bo lahko pomeril s številnimi tamburaškimi zbori, ki delujejo na našem skupnem slovenskem prostoru.

Pozdrav Slovenskega okteta s Češkoslovaške

Spet smo prejeli dopisnico s podpisi članov slovitega Slovenskega okteta, ki so pred nedavnim bili na pevski turneji na Češkoslovaškem. „Pojdam v Rute" je šla z nami od Bratislave preko Ostrave do Prage. Tako so zapisali in s tem ponovno izrekli priznanje koroški slovenski pesmi, ki je del njihovega programa na pevskih turnejah po svetu.

PLANICA SPET VABI

Dolina skakalnic pod Poncami bo v času od četrtka 15. do nedelje 18. marca prizorišče smučarskih poletov na letalnici velikanki, kjer se bodo odvijali smučarski poleti 5. svetovnega prvenstva. Tudi tokrat bodo smuški poleti pod pokroviteljstvom predsednika SFRJ Josipa Broza Tita. Čeprav je bil najdaljši smuški polet dosežen v Oberstdorfu — Toni Inauer je leta 1976 poletel 176 m daleč — je trenutno med velikankami (v Oberstdorfu, Kulmu in Vikersundu) po razsežnosti še največja planiška letalnica. Če bo ugodno vreme in če bo sreča naklonjena lahko računamo v Planici z novim svetovnim rekordom.

PISMO BRALCA:

„Aus der Vergangenheit für die Zukunft lernen!"

Die Sendereihe „Holocaust" über die Judenvernichtung durch die Nazis, schlägt nun, nach Deutschland, auch in Österreich hohe Wellen. Während der Tenor in der Bevölkerung mehrheitlich in einem „Nie wieder so etwas" gipfelt, gibt es vereinzelt schon Aktionen rechtsradikaler Kreise gegen die Sendung, so z. B. vor dem ehemaligen Vernichtungslager Mauthausen. Und es gibt abgesehen davon Versuche, mittels Verharmlosung dieser grauenhaften Ereignisse, über den Hinweis auf begangene Verbrechen durch die Alliierten, bis zur Verleugnung der Geschehnisse (obwohl sie tausendfach bewiesen wurden), die das unmenschliche Vorgehen gegen die europäischen Juden entschärfen, oder eben gar als Lüge hinstellen sollen. Und man argumentiert auch damit, daß man mit dieser und anderen Serien über das Schicksal der Juden, der deutschen Bevölkerung lediglich eine Kollektivschuld aufzwingen will. Das wäre sicher falsch, und es wäre völlig unberechtigt, die nachgekommenen Generationen des deutschen und des österreichischen Volkes, nach einer Art Sippenhaftung eine Mitschuld (und dies sozusagen von Ewigkeit zu Ewigkeit) aufzuladen. Ich glaube aber, daß das auch niemand ernstlich will, sondern nur von jenen hochgespielt wird, die u. a. auch damit vom eigentlichen Thema ablenken wollen! Es geht aber darum, und solches ist gut und notwendig, daß man diesen Abschnitt der Geschichte nicht verdrängen, bzw. den Generationen danach, nicht verschweigen soll, weil wir aus dem krankhaften Haß und Rassismus der damaligen Zeit (und er richtete sich ja nicht nur gegen die Juden), für die Zukunft lernen müssen! Nur dann besteht die Chance, solche oder ähnliche Verhältnisse und die daraus resultierenden Ereignisse, egal unter welchen Fahnen, zu verhindern! Denn es kann für solche bestialische Schweinereien und somit auch für den Massenmord an Millionen jüdischen Mitbürgern, niemals eine Entschuldigung geben! Und auch die Kirche hat damals durch ihr Verhalten diezbezüglich Schuld auf sich geladen!

Guttenbrunner, junior
Köttmannsdorf

Slovensko prosvetno društvo „Obir" na Obirskem vabi na

IZLET V PLANICO

na smučarske polete v nedeljo 18. marca 1979 Odhod ob 5. uri zjutraj izpred Kovačeve gostilne.

Prisrčno vabljeni!

JANEZ ŠVAJNCER **61**

Pridi k potoku

Ferenc Palir se je sproščeno zasmejal. „Ni vam videti. Dokler boste imeli rdečo barvo, ne boste odcveteli."

Pišta je zakašljal in grabil za odejo. „Ti lahko to rečeš. Mlad si in obletavajo te drugačne misli ko mene. Kaj si čem, moram se pripraviti na zadnjo uro."

Ferenc je segel v žep, potegnil ven škatlico nemških cigaret in jo položil na posteljo.

„Zame si prinesel? Ti si res dobra duša." Pišta si je ponesel škatlico k nosu.

„Dišijo?"

„Nič ne voham. Imam še zmeraj poln nos nesnage."

„Tudi mene je v zadnjih tednih zdelovalo. Kašljal sem in si kar naprej brisal nos, da se mi je koža vnela. Zaradi tega vseeno nisem obupal. Pride in mine." Ferenc je v roki vrtel vžigalnik.

„Samo malo počakaj. Prsti me ne ubogajo. Kar ti mi odpri škatlico."

Ferenc Palir je prižgal obema. Pišta je zadovoljno kimal in spuščal dime. Kmalu ga je minilo veselje.

„Vidva sta mi pravi zgagi!" se je jezljivo oglasila Francka Čok. Stala je med vrati in mahala z rokami. „Se mi je kar zdelo, da se nekaj pari tu notri. Seveda nista zdrava, če si ne vtakneta cigarete pod nos. Ferenc, tebi ne zamerim, vleci, kolikor hočeš. Pišta, ti pa takoj daj cigareto iz ust. Sem ti zato kuhala čaja in pazila na vsako jed, da ti ne bi bila ne pretežka ne preslana. Ti bom že dala!" Prihitela je in možu potegnila cigareto iz ust. Zmečkala jo je in potlačila v pepelnik.

„Vi ste pa hudičevo natančni in strogi," je presenečeno rekel Ferenc Palir.

„Eden mora biti stalno na preži. V naši hiši sem to jaz, če že moram povedati. Ni res, Pišta?"

Moškima je godilo, da jo je takoj popustila jeza.

„Čuj, Francka," je ponižno rekel Pišta, „si postavila kaj žgočega pred Ferenca? Le prinesi mu, potreben je, da se malo okrepča. Moči je dosti izgubil, malo si je mora spet nabrati."

„Bom, bom," je uslužno rekla Francka Čok. Kmalu se je iz kuhinje oglasilo ropotanje posode in steklenic.

„Tako majhna tudi ni ta tvoja steklenica, da bi morala prevrniti vsako skodelico in vsak pisker," je bolj zase vzdihnil Pišta Čok in se namuznil Ferencu.

„No vidite, da vas še ne bo pobralo. Dokler vam je še vsaj malo za šalo, ste z obema nogama trdno na tej naši zemljici."

Francka Čok je nalila moškima kozarčka, sama pa si je le namočila usta.

„Jaz ti ne branim. Zaradi mene lahko z nama spiješ kozarček," je menil Pišta.

„Že spet ti stresaš jezik! Bodi zadovoljen, da sem ti nalila. Sploh ne vem, ali je prav, da sem ti dala. Morala bi vprašati zdravnika. Mogoče ti bo naškodilo. Potem boš pa mene dolžil, da sem kriva za tvojo bolezen."

„Ni sile," je rekel Ferenc Palir. „Po barvi sem presodil, da moj tast ni v življenski nevarnosti."

„Na zdravje," je spodbudno rekel Pišta Čok.

„Na zdravje!" je vzkliknil Ferenc Palir.

Francka Čok je pritegnila in zlogovala: „Na zdrav-je!"

„Ne vem, kje bi začel," se je čez čas oglasil Pišta Čok in si oblizoval ustnice.

„Ja, kaj te spet razganja? Ferenc ti je dal cigarete. Pričakuješ, da bo spet segel v žep in kaj dodal. Kdor malega ne ceni, velikega vreden ni."

Ferenc se je zasmejal. „Zaradi tega rad pridem domov. V Nemčiji gre vse natančno ko po vrvici. Tu pri nas povemo kaj takega, da je prijetno za ušesa. Ponavljamo, kar so že nekoč govorili ljudje."

„Zapomnili smo si," je pritrdila Francka Čok. „Ostane iz roda v rod. To je tudi naše največje bogastvo. Po tem spoznaš človeka, od kod je, ali se je zaljubil in ne vidi ničesar okoli sebe, ali pa ima oči odprte in pove, kar so povedali njegovi predniki. Zato pa pravim Tildi: Tilda, naj te ne bo sram, da te je rodila slovenska mati. Malo nas je in držati moramo skupaj. Zmeraj več naših gre po svetu. Če se jim boš kdaj pridružila, ne pozabi na svoj dom."

„In na tvoje besede," je šaljivo zategnil Pišta Čok.

Ferenc se je zastrmel v Francko. „Ko bi vas ne poznal in ne vedel, da ste Tildina mati, bi si še mislil, da ste topli prišli iz šole. Tam so nam učitelji zabijali v glavo, da moramo ljubiti svojo domovino." Grenko se je nasmehnil. „Domovina, ti si kakor zdravje. Za koga? Kakor se vzame. Zame gotovo ne. Moral sem v Nemčijo. O, nisem pozabil, da tu nisem imel več obstanka."

„Nihče te ni gonil od tod," je pripomnila Francka Čok in pričakovaje pritrditve pogledala moža.

Čuj, Francka, ne začni trobentati. Sploh pa je noro, da se o tem pogovarjamo. Kaj smo si že vse drugo povedali?"

„Pišta, tebe se tako nič ne prime. Po glavi ti rojijo norčije. Najrajši slišiš, ali imajo pri Karbi sortno vino." Pokazala je s prstoma. „Takole kažeš in takoj se mi posveti, da vidiš pred seboj dva deci kozarec. Klok, klok, klok. Tebi po grlu, nama obema pa iz žepa."

„Malokdo me vpraša po tem," je odtujeno rekel Ferenc Palir. „Domovina je daleč. Včasih se mi zdi, da jo izgubljam. Ne bojte se zame, imam jo v srcu, le da sem obsojen, da moram biti daleč od nje."

„Kako dolgo boš še ostal zunaj?" je zvedavo vprašala Francka Čok.

Pišta Čok se je pričakovaje zazrl v Ferenca.

„Težko vama povem. Ko bi bilo po mojem, bi se že kdaj vrnil domov." Potrepljal se je po prsnem žepu. „Tu notri nosim svoje bogastvo. Nekaj je, ni pa še zadosti."

„Zadnjič si le malo preveč porabil," je rekla Francka Čok. „Nič ti ne oponašam. Tilde tudi nisem spraševala: ti, se je Ferenc kaj izkazal. Zakaj le? Za koga le! Vsak si naj plača sam, a ne? No ja, malo se že lahko izprsiš. Nikar ne pretiravaj. Pri polni kupici imaš mnogo prijateljev, pri prazni ostaneš sam."

„To si pa lepo povedala," je pritrdil mož Pišta. „Vzela

Ženske se po vsem svetu borijo za enakopravnost

Zgodovina in cilji ženskega gibanja - Vloga ženske v današnji družbi

V zadnjih letih je v javnosti vsebolj oživela razprava o ženski emancipaciji, o osvoboditvi ženske torej, in o enakopravnosti ženske v javnem in zasebnem življenju. Vedno spet nastajajo nove ženske skupine, katerih cilji so si medseboj podobni, namreč ti, s skupnimi akcijami, demonstracijami in sploh nastopi v javnosti priboriti v družbi iste pravice, kot jih imajo moški.

Za boljši vpogled v to problematiko pa je nujno potrebno, da si ogledamo vlogo ženske v zgodovini — od pradružbe do sedanjosti — in razvoj ženskega gibanja od svojih prvih začetkov do gibanj v zadnjem desetletju. Preden pa si ogledamo zgodovino, pa je morda še potrebno razjasniti, kaj sploh pomeni enakopravnost ženske, kajti, kot bo razvidno iz primera iz vsakdanjega življenja, se „enakopravnost ženske" v javnosti še velikokrat napačno razume.

Je glavna naloga žene tudi še dnaes vzgoja otrok?

V avtobusu sem nedavno bila priča pogovora med starejšima zakoncema, moškim in žensko v srednjih letih. Žena je potožila možu, kako je zdelana in začela naštevati opravke in naloge, ki jih ima vsak dan. Vsak dan mora torej vstati ob šestih zjutraj, skrbeti, da pride zajtrk pravočasno na mizo, spraviti v šolo in otroški vrtec otroke in končno še skrbeti, da sama pride pravočasno na svoje delovno mesto. Ko se ob petih popoldne končno izmučena in izčrpana vrača z dela mora nakupovati, skrbeti za večerjo, pregledati domače naloge otrok, jih končno spraviti spat, potem pa pride še pranje in likanje, pospravljanje stanovanja... Mož, ki je doslej mirno poslušal, je sedaj skomizgnil z rameni in dejal: „Pa saj ste ženske same krive, saj ve vedno hočete biti emancipirane, ve hočete biti neodvisne, izvajati svoj poklic..." Tako se je nadaljeval pogovor še nekaj časa, jaz pa sem bila šokirana. Vprašala sem se, ali ta človek pod enakopravnostjo ženske v družbi res razume, da žena dela ves dan kot črn živina, medtem ko mož po osmih urah na delovnem mestu kvečjemu še bere časopis, gleda televizijo in velikokrat po vrhu še sitnari, ker mu pač žena nič ne „zna" narediti po volji. Da pa ta primer na žalost ni edini, to lahko doživljamo vsak dan po naših družinah. Seveda pa s tem ni rečeno, da vsi moški izrabljajo ženske. Omeniti je treba celo, da je vedno več tudi takih, ki pomagajo ženskam v boju za enakopravnost in to ne samo z velikimi teoretičnimi besedami, temveč tudi v vsakdanjem življenju. Zgoraj navedeni primer pa naj bi na vsak način pokazal, kaj nihče ne bi smel imeti za „enakopravnost" ženske.

Kakor dolgo pa se pojavljajo še taki primeri, pa je vsekakor potrebno govoriti o boju ženske za enakopraven položaj na vseh področjih družbenega in zasebnega življenja.

Ženske so torej dolga leta bile in so še zapostavljene na več področjih javnega življenja in velikokrat v družini. Danes pa se hočejo osamosvojiti, najti svojo identiteto, svojo vlogo v družbi in kritično pretehtati svoj položaj v današnji družbi. Zbirajo se v ta namen v raznih „ženskih skupinah", ker lahko diskutirajo o svojih problemih in o družbenih problemih nasploh, načrtujejo skupne akcije v svoji borbi za enakopraven položaj v družini, v poklicu (iste plače, iste možnosti...) itd.

ŽENSKE NISO ZAPOSTAVLJENE SAMO V JAVNEM ŽIVLJENJU...

Kot kaže na začetku navedeni primer, ženske niso zapostavljene samo v javnem življenju, temveč velikokrat celo v lastni družini. V zadnjih letih se je bistveno spremenila vloga ženske v družbi. Medtem ko je ženska dolga leta imela edinole nalogo, skrbeti za telesno in duševno dobrobit svoje družine (njen poklic je torej bil stati v kuhinji, prati in likati, vzgajati otroke...), se sedaj vedno bolj začne vključevati tudi v javnem življenju. Ženske danes izvajajo svoj poklic, delujejo na kulturnem in političnem področju in sploh postajajo bolj kritične napram družbi itd. V naših vrstah, posebno še na podeželju pa so še vedno zelo razširjeni predsodki, kot na primer: ženske spadajo med štiri stene stanovanja, ženske ne smejo same v gostilno (drugače pridejo v slab glas!), ženski ni treba poklica, saj se bo itak poročila — glavno je da je dobra gospodinja, da zna kuhati... takih primerov pa bi lahko našteli še in še.

Še pred nekaj leti je ženska skoraj na vseh področjih bila podrejena moškemu. Brez moškega torej v družbi ni veljala nič. Na podeželju pa to velikokrat velja tudi še danes.

Upravičeno se torej lahko sprašujemo, ali je ženska v družbi vedno igrala samo pasivno in moškemu podrejeno vlogo. V ta namen bomo pogledali v razvoj družbe, nazaj v človeško zgodovino.

ŽENSKA V PRADRUŽBI

Če torej pogledamo nazaj v pradružbo, lahko opizamo, da zatiranje ženske ni naravno, to se pravi, da ni biološkega značaja — ker je pač ženski spol šibkejši.

Že v pradružbi je bilo delo razdeljeno med obema sploma. Delitev dela pa takrat še ni pomenila zatiranja enega spola ali celo nadvlado moškega nad žensko. Moški so v pradružbi skrbeli za hrano, bili so torej lovci, ribiči itd., ženske pa so skrbele za otroke, vrt in gospodinjstvo. Pri drugih plemenih pa je bila razdelitev dela ravno obratna. V tej družbi torej še ni znano zatiranje ženskega spola, nasprotno, ženske so velikorat igrale celo dominantno vlogo. Dokaz zato je na primer podedovanje po materi.

V pradružbi še ni bilo zasebne lastnine. Proizvajalo in delalo se je izključno za vsakdanjo rabo. V tem času tudi ni bilo izmenjave blaga. Ko se je v nadaljnem razvoju pojavila lastnina je to imelo posledico, da je tudi človek postal zasebna last. Sužnje so v tem času gospodarji izmenjavali tudi za blago itd. V času torej, ko se je pojavila zasebna lastnina, je tudi v družini in v hiši prevzel oblast moški. Materino pravo se je zamenjalo z očetovim. Moški je torej postal gospodar v hiši, žena in otroci pa so postali sužnji njegovega poželjenja (patriarhalna družba).

Naloga ženske e bila skrbeti edinole za naraščaj, služiti moškemu in vzgajati otroke. Žena in otroci so bili tako rekoč pod patriarhalno oblastjo. Ta prehod k patriarhalni družbi, ki sloni na zasebni lastnini, pa pomeni obenem razcepitev družbe v dva si nasprotujoča razreda — zatiralce in zatirane — (moški — žena, gospodar — suženj...). Ta dejstva dokazujejo, da zatiranje ženske ni dano po naravi. Vzroke tega zatiranja torej ne smemo iskati v biološki razliki med moškim in žensko. Zatiranje se je začelo z razvojem zasebne lastnine, v času torej, ko se je razvila razredna družba.

ŽENSKA V SREDNJEM VEKU — RAZVOJ NJENE VLOGE V DRUŽBI Z INDUSTRIALIZACIJO

V srednjem veku je poročena ženska imela nalogo, skrbeti za gospodinjstvo, vzgajati otroke in pomagati možu pri delu. Izven hiše, na političnem in drugih področjih javnega življenja je bila ženska v srednjem veku popolnoma brezpravna. V družini je torej v srednjem veku formalno bila ženska prav toliko vredna kot moški (čeprav je na primer po krščanski morali bil mož njen gospodar?), navzven, v družbi torej, pa je zastopal družino mož. Ženska v javnem in zasebnem življenju sama ni veljala nič.

Ko se je v 18. in 19. stoletju polagoma začela razvijati industrija, se je spremenila tudi vloga ženske v družbi. Medtem, ko je ženska v srednjem veku v glavnem skrbela za gospodinjstvo in za naraščaj, je sedaj v delavskih in nižjih slojih bila prisiljena stopiti v kapitalistični produkcijski proces. V tem času se je torej začela dvojna obremenitev ženske: gospodinjstvo — delo v družini, in na delovnem mestu. Delo žena in otrok se je pojavilo seveda samo v delavskem razredu, v nižjih in revnih slojih tedanje družbe, bogatašem — meščanom pa prej ko slej ni bilo treba delati.

Zaposlitev žena in otrok v industriji je povzročila popolen razpad proletarskih delavskih družin (dvojna obremenitev ženske, ženske so bile zelo slabo plačane, izkoriščanje otrok itd.).

Medtem ko so se meščanske ženske v tem času borile že za boljše mesto ženske v družbi, so se proletarske ženske morale boriti predvsem proti zapostavljanju pri delu, proti preveliki obremenitvi na delovnem mestu, za zaščito pri delu, za krajši delovni čas, za boljše plače itd. Ženske so si v tem času priborile sicer nekatere pravice (krajši delovni čas, volilno pravico, prepoved nočnega dela...), na drugih področjih pa so prej ko slej bile močno zapostavljene. Tako so na primer v kriznih situacijah najprej zgubile delo ženske, bile so za isto delo slabše plačane, niso imele iste možnosti napredovanja v poklicu kot moški... Vse to pa velja, kot vidimo v vsakdanjem življenju tudi še danes.

Višek zatiranja in predvsem poniževanja žena pa je bil dosežen v tretjem rajhu, pod hitlerjevim fašizmom. Naloga ženske je v tem času bila izključno „roditi nemške otroke". Pri arijcih je bil zakon institucija, v kateri je imela ženska nalogo vzgajati „človeški material" za naslednje vojne.

Tudi po drugi svetovni vojni se pozicija ženske v družbi ni bistveno spremenila. Enakopravnost ženske in moškega je še vedno samo formalne narave (splošna in enaka volilna pravica...). V vsakdanjem življenju pa je ženska še vedno zapostavljena in to na delovnem mestu, v javnem življenju in v družini, ki ima velikokrat tudi danes še patriarhalen značaj.

Borba za enakopravnost ženske v družbi se je začela že v zadnji tretjini prejšnjega stoletja — ženske pa še do danes niso dosegle popolno enakopravnost na političnem, socialnem in drugih področjih.

Ogledali smo si torej v prvem delu naše razprave vlogo ženske v zgodovini, razvoj pozicije ženske v družbi. V naslednjem delu pa si bomo ogledali razvoj ženskega gibanja proti zatiranju in krivicam, ki se je začelo za časa francoske revolucije in je posebno v zadnjih letih oživelo po vsem svetu.

Štefka Vavti

Ali ne bo prišla v slab glas — sama v gostilni in še s cigareto povrhu?

Včeraj smo obhajali mednarodni dan demokratičnih žena. Temu prazniku bo posvečen tudi letošnji občni zbor naše ženske organizacije, ki bo jutri v dijaškem domu SŠD v Celovcu.
Ob tej priložnosti objavljamo naslednji prispevek, v katerem je Štefka Vavti podala kratek zgodovinski pregled boja za enakopravnost žena.

---

si mi iz srca. Sem si že skusil, da prijatelji zaženejo vik in krik, če jim ne ustrežeš in ne plačaš. Gledali so me po strani, ko sem jim skimaval, da od mene ne bodo več dobili niti kaplje."

„Pišta, ne začni s tem, da se ne bom razjezila." Francka Čok se je obrnila k Ferencu. „Veš, v samokolnici sem ga pripeljala domov za novo leto. Tako se je napolnil, da že ni več vedel za svoje noge. V riti ga je imel za dva škafa."

Ferenc Palir se je namuznil in občudujoče pogledal Pišto Čoka. „Je bilo res? Škoda, da nisem bil zraven. Oba bi se že obdržala na nogah. Z združenimi močmi bova že hodila, bi si rekla. Zapela bi si tisto: dekle, kdo bo tebe ljubil, ko bom jaz k vojakom šel..."

Francka Čok se je namrgodila. „Dedci ste vsi iz enega kosa lesa." Zavihnila je nos. „Zaklepetala sem se in se mi že otepa." Odhitela je v kuhinjo.

„To imaš za kazen," je zategnil Pišta Čok in obrnil glavo. „Ali se ti je kaj prismodilo, da je postalo tako zadušljivo. Kaj pa spet pražiš? Crknjenega petelina?"

Francka Čok je pomolila glavo skozi vrata in zajezikala: „Zate čisto nič. Za Ferenca kuham lipov čaj. Ogenj je hudič. Sem že pobrisala, ni bilo sile. Tega prežganega vonja imam že toliko v nosu, da me ne prizadene. Ti se pa tudi ne moreš pritoževati, da ti smrad leze v nos."

Ferenc Palir je stopil k oknu. Na cesti pred hišo so kokoši pikale kravjak. Šlo mu je na smeh in oči so mu štele: ena, dve, tri, štiri, pet. Že je nehal, pogledal Pišto in rekel: „Dosti jih imate."

„Kure gledaš?"

„Pet sem jih preštel, pa jih je še dvakrat toliko, če ne več. Stojijo v krogu. Tako so se zatopile v to pikanje, da se sploh ne zmenijo za avtomobile. Kaj pa če se bo kateri od kod prikazal? Na vsem lepem bodo obležale in spet bo kurja juha v hiši."

„Francka, naženi kure s ceste." Pišta je zvišal glas.

„Ne boj se zanje, bodo že sprhutale, ko jim bo gorelo za ritjo," se je Francka Čok oglasila iz kuhinje. Kmalu je prinesla skodelico čaja.

„Zame ni nič ostalo v piskru?" je užaljeno vprašal mož Pišta.

„Ti hočeš zmeraj dobiti svoj delež. Imam, imam. Še prinesla ti bom, če res hočeš piti. Kako da se ti je ravno zdaj zljubilo? Kolikokrat sem te že vprašala: Pišta, naj ti skuham lipov čaj? Ti si pa skimaval in se skoroda delal nesrečnega. Kakor da sem ti hotela čaj na silo vliti v usta."

„Nekaj se mi pri vsem tem vendarle zdi čudno," je rekel Ferenc Palir. „Ali sta vidva že kdaj opazila, da so se kure navadile na avtomobile in motorje?"

„Dobro, da si to omenil," se je zadovoljno oglasil Pišta Čok. Spotegnil se je v postelji proti vrhu, naslonil glavo na steno, komolca pa na stranico. „O tem sem že tudi sam večkrat premišljeval. Pravzaprav je dolgo trajalo, da sem se domislil. Nekoč, ko sem bil mlad, seveda, se spomnim, so kure zmeraj silile pod avtomobile. Res jih nismo dosti videli. Mi tu še avtobusa nismo imeli med prvimi. Dandanes se ne moremo pritoževati. Spominjam se pa, da so kure plašno frfotale po cesti. Zanašalo jih je, kakor da so bile uročene. In naravnost pod kolesa so silile."

„Ne, ne, na drugo stran ceste so letele."

„Francka, ti si tri leta mlajša od mene. Bom že bolje vedel kot ti."

Francka Čok je Ferencu Palirju pokazala tri prste in se muzala.

„Rečem vama, da se žival navadi kakor človek. Tehnika, tehnika slišim povsod, kjer se prikažem."

Ferenc je skimaval, Francka je povešala nos.

„Kaj pa, če je le res. To bi še razumel. Nikakor pa mi ne gre v glavo, kdo vpliva na to. Dobro, kura znese jajce, iz jajca se zvali pišče, pišče odraste..."

„... če ga prej ne zatucnejo in položijo na krožnik."

„Francka, vidiš, tebi gre sama jed po glavi, meni pa očitaš. Ferenc, ti si za pričo. Če pride previdnost v jajce, bi lahko bilo, da se še potem drži piščeta in kure. Nekaj je, a o tem še nisem nikjer bral. Ferenc, ti si prišel daleč po svetu. Načni to vprašanje. Boš videl, da se ti bodo čudili, kako da se ti je lahko v neukih možganih poblisnilo kaj takega, kar je za strokovnjaka."

„Kaj pa je že to takega! Svet zaradi tega ne bo padel v jarek."

„No, saj sem rekel," je naglo pripomnil Ferenc, „od vaju se bom še kaj naučil."

Pišta Čok se je počehljal po glavi in rekel: „Ferenc, nekaj bi vseeno rad vedel. Kako sta si kaj vidva z najino Tildo?"

Francka je moža spodbujala tako, da Ferenc tega ni opazil.

„Kako naj bi si bila?" se je začudil Ferenc Palir in predeval cigareto v ustih. „Mislim, da se kar dobro razumeva."

„Nič ji nisi pisal."

„Kako da ne. Poslal sem ji tri razglednice in dve pismi."

„Malo je to, če sešteješ vse skupaj. Čuj, Francka, ko sem bil jaz pri vojakih, koliko pisem sem ti poslal? Ne prikimavaj mi, reci, koliko jih je bilo."

„Dosti, dosti."

„Si jo slišal, Ferenc. Zato mislim, da si ti pa le zanemarjal najino Tildo. Bodi zadovoljen, da je iz poštene hiše. Drugače bi ti odfrlela med oblake."

„Pišta, kaj pa sekaš!"

„O ne, nič ne sekam. Fant odide k vojakom, dekle pa si izbere drugega. Taka je čista resnica."

„Mislite?" Ferenc je kazal začuden obraz.

„Zate ne velja, saj sem ti že povedal. Računati pa moraš tudi s tem. Revica se mi je smilila."

„Koliko noči ni mogla spati."

„Koliko je samo prejokala zaradi tebe."

„Kako pa to vesta? Vama je sama povedala?"

Pišta je zategnil: „Sama."

Francka je pritrdila: „Sama."

Ferenc Palir je bil v negotovosti. Kratko in malo mu je postalo nerodno in že se je počutil krivega. Srebal je čal in predeval skodelico po mizi.

„Nič ti ne očitam," je pomirljivo zategnil Pišta Čok. „Hotel sem ti samo položiti na srce, da ti je najina Tilda zvesta."

(Dalje prihodnjič)

KAREL ŠIŠKOVIČ

Medčloveški odnosi

na primeru osimskih sporazumov kot rezultat politike države in strank

Osimski sporazumi, ki sta jih Italija in Jugoslavija podpisali 10. novembra 1975 in so po izmenjavi ratifikacijskih listin v Beogradu stopili v veljavo 3. aprila 1977, so rešili več problemov italijansko-jugoslovanskih odnosov, predvsem pa so odpravili nekatere potencialne vzroke sporov, ki so se odprli po prvi svetovni vojni in niso bili popolnoma odpravljeni takoj po drugi svetovni vojni, ter so v dinamičnem smislu odprli pot k širšim perspektivam vsestranskega meddržavnega sodelovanja.

Upravičeno je moč trditi, da imajo osimski sporazumi v svojih namenih in ciljih dve kvaliteti: na eni strani so obrnjeni nazaj, ker so težili k odpravi posledic polstoletnega konflikta med Italijo in Jugoslavijo, na drugi strani pa gledajo v prihodnost, da bi začrtali nove smeri vzajemnega sožitja, ki naj s prepletanjem skupnih rešitev onemogoči ponavljanje konfliktov med dvema sosednima državama in naj poišče povezovalne momente v interesu obeh držav, poleg tega pa tudi v interesu širše mednarodne skupnosti.

Podpisnici sta se pri sklepanju osimskih sporazumov, ki jih sestavljajo pogodba, sporazum o pospeševanju gospodarskega sodelovanja, protokol o ustanovitvi mešane industrijske cone na Krasu in drugi dokumenti, sklicevali na duh helsinške listine, ki je bila in je kljub svojim pomanjkljivostim nekakšna sinteza teženj po miru, prijateljstvu in sodelovanju med državami v Evropi. V tem okviru sta obe državi skušali uresničiti v normativnih dejanjih to, kar je že delno obstajalo in kar se je v teku dveh desetletij ustvarilo na njuni meji. Osimski sporazumi so torej sad zgodovinskega procesa, ki se je doslej pozitivno zaključil, kjer so se v pravem trenutku srečale nekatere bistvene sestavine, ki so jih omogočile: pozitiven razvoj odnosov med Italijo in Jugoslavijo po letu 1954, ko je bil sklenjen Londonski sporazum v zvezi s tržaškim vprašanjem, stalna in vztrajna težnja Jugoslavije, da karakterizira svojo socialistično opredelitev kot element miru na svojih mejah in izven njih, pozitiven preobrat v političnih odnosih znotraj Italije, faza preurejanja mednarodnih odnosov na evropski in mednarodni ravni v smeri teženj po radikalnem prelomu večstoletnega nasilnega spreminjanja meja in ozemeljskih pripadnosti.

Pri osimskih sporazumih so se torej srečali elementi objektivnega in subjektivnega značaja, ki so sprostili konstruktivne sile v smeri mirnega razvoja odnosov, mirnega reševanja odprtih vprašanj in mirnega zakoličenja nekaterih prvin vzajemnega sodelovanja, ki naj bi omogočilo novo kvaliteto v konkretnem primeru meddržavnih odnosov na stičišču dveh narodno, politično, družbeno in gospodarsko različnih držav.

Pri teh sporazumih pa je prišlo konkretno do izraza nekaj, kar je bilo posebej poudarjeno, vendar ne dovolj poglobljeno, zlasti v trenutku, ko se ruši pogled na deterministično definirano konstelacijo državnih ureditev in ko je zašlo v krizo abstraktno načelo o nekaterih „strukturalno miroljubnih" državah nasproti „strukturalno agresivnim" državam. Dejansko smo bili do sedaj vajeni gledati na pojav države kot na nekaj enkratno statično pogojenega od družbenoekonomskih in političnih struktur, ki prevladujejo v določenem trenutku. V resnici pa je struktura države pogojena od velikega števila elementov zunanjega in notranjega značaja in bi bilo težko začrtati značilnosti njenih abstraktnih oblik, saj je država zgodovinski pojav, ki se kljub svoji osnovni karakteristiki in obliki spreminja zaradi sprememb v notranjih silnicah in zaradi prepletajočih in spreminjajočih se elementov mednarodnega značaja. Zato ni odveč poudariti, da so se pri sklepanju osimskih sporazumov srečali poleg ugodnejše mednarodne atmosfere v tedanjem trenutku tudi element spremembe v direktnem ali indirektnem vodstvu italijanske države ter sinteza stalne krepitve konkretnih in ne zgolj deklariranih, kot delajo nekatere druge države, naporov jugoslovanskega socializma po mirnem sožitju, sodelovanju in odprtju.

V trenutku sklenitve osimskih sporazumov sta se srečali dve resnični volji po sporazumu, ki pa sta bili taki, ker sta imeli za seboj notranje odnose socialnih in političnih sil, ki so takšno potezo omogočili.

Ne bi se ustavljal pri značilnosti jugoslovanske družbene in politične ureditve, ki se je za takšen sporazum s sosedi vedno zavzemala zaradi vsebine svojega specifičnega pogleda na razvoj pri sebi in v svetu. Zanimivejše je verjetno dobiti karakteristiko vsebine države, ki je v Italiji omogočila takšen sporazum.

V letih takoj po drugi svetovni vojni je bila italijanska država slika družbeno političnih odnosov, ki so se obnovili v ozračju hladne vojne, izolacije naprednejših sil, blokovske koncepcije v mednarodni in notranje politični areni, ponovne ekonomske rasti na temelju relativno liberalističnih ekonomskih načel. Londonski sporazum, ki je bil sad štiristranskega oz. dvostranskega sporazuma za ureditev tržaškega vprašanja v smislu revizije dela ozemeljskih členov pariške mirovne pogodbe z dne 10. februarja 1947, je bil sad nekakšnega nakazovanja nove smeri v evropskem vzdušju, ko so se pojavili prvi znaki otoplitve v mednarodnih odnosih. Tržaški sporazum je dejansko odprl pot k znosnejšemu sožitju na meji med Italijo in Jugoslavijo in si je med svoje prvine zapisal tudi delno ureditev manjšinskih vprašanj na ozemlju odpravljenega Svobodnega tržaškega ozemlja. Vendar je bil tržaški sporazum bolj sad spreminjajoče se mednarodne atmosfere in prizadevanj Jugoslavije, da odstrani z dnevnega reda grozeče vprašanje ozemeljske pripadnosti spornega ozemlja, kot pa posledica prepričanega koraka italijanskih vodilnih družbeno političnih sil. Da je bilo tako, nas prepričujeta dve dejstvi: še dalje obstoječa konservativna in nacionalistična usmeritev v nekaterih vodilnih državnih in političnih krogih, kar je povzročalo občasne revanšistične zahteve po jugoslovanskem ozemlju, ter neizpolnjevanje določb o manjšinskem statusu Slovencev na Tržaškem.

V šestdesetih letih se je v preosnovi družbeno gospodarske strukture Italije začela pojavljati dolga faza krize in postopna sprememba političnih odnosov. Italijanska stvarnost se je začela odražati tudi v premikanju razmerja sil, ki se je čedalje bolj nagibalo k naprednejšemu konceptu državne ureditve. Konservativne, nacionalistično usmerjene in reakcionarne sile so bile relativno potisnjene v kot in so se uveljavljali celo v strankah, ki so dotlej veljale kot steber zmerosti, t. j. tudi v Krščanski demokraciji, vidni znaki bolj odprtih teženj. V okviru prodornega vala zahtev po preusmeritvi državnih, gospodarskih, družbenih in političnih struktur in krepitve naprednih in demokratičnih sil kljub razraščanju protisunkov z desnice in takoimenovanega črnega in rdečega terorizma je bilo lažje doseči sporazum z Jugoslavijo, zlasti še zato, ker je bila dokončna ureditev meje med obema državama formalno še edino odprto vprašanje, ki ga je druga svetovna vojna pustila v Evropi.

Osimski sporazumi so bili torej, če gledamo zadevo z italijanske perspektive, sad uspeha sil, ki so v praksi s svojim dinamičnim učinkovanjem razširile demokratično podlago državne strukture in jo s tem usposobile, da je sprejela v meddržavnem kontekstu ne le pogodbo o formalni dokončni uredtivi meje z Jugoslavijo, pač pa z ostalimi osimskimi sporazumi tudi koncept prepletajočih se vsestranskih koristi in zato tudi perspektivnega sodelovanja z državo, ki ima družbeno gospodarsko in politično strukturo antitetičnega oz. vsebinsko popolnoma drugačnega značaja.

V tem smislu se pojavlja z osimskimi sporazumi značilnost, ki odklanja kot neživljenjske nekatere doslej shematično usmerjene teorije o nerazrešljivi antitetičnosti med državno strukturo socialističnega in meščanskega tipa. Gre torej v primeru osimskih sporazumov do upoštevanja prave, dinamične vsebine dveh državnih struktur, ki se zaradi svojih notranjih razmerij kljub različnosti družbeno gospodarske in politične vsebine v toliko približujeta, v kolikor se širi učinkovanje množic in v kolikor se v relativnem in absolutnem smislu širi podlaga za množične, torej bolj demokratične odločitve.

Marsikdo se bo spraševal za razlog takšnega načina postavljanja v zvezi z osimskimi sporazumi. Predvsem gre za to, da se osvetli primer osimskih sporazumov kot vsebinsko nov način reševanja meddržavnih odnosov, ko se državna struktura, ki v svojem bistvu vedno teži k statičnosti in konservativnosti, mora ukloniti množičnosti in spremembam v notranjem razmerju sil. Povečanje specifične teže naprednejših tokov v Italiji je dejansko odprl pot k podpisu sporazumov in tako omogočilo še odprtejše rešitve. Ali bo prišlo do še odprtejših rešitev, bo predvsem odvisno poleg striktno državnih interesov tudi in v prvi vrsti od notranje italijanske dinamike.

V omenjeni kontekst je spraviti tudi vprašanje pravic slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Problem je doživel več fas, ki so dobile svoje značilnosti v sorazmerju z nekaterimi mednarodnimi silnicami, ki so kljub naporom Jugoslavije pogojevale njene odnose z Italijo, in z notranje političnimi dogajanji v sami Italiji. Prva faza do podpisa in uveljavitve mirovne pogodbe z Italijo (1945—1947) je bila značilna kot boj Slovencev za priključitev k matici in kot protiofenziva italijanskih nacionalističnih ter reakcionarnih sil, ki jih je zmaga nad fašizmom porazila le vojaško in so dobile že takoj po vojni pomoč in podporo zunanjih sil, predvsem Velike Britanije in Združenih držav Amerike. Druga faza do leta 1954 je potekala v znamenju boja goriških in beneško-kanalskih Slovencev za uveljavitev italijanske ustave ob še vedno trajajoči ofenzivi italijanskega nacionalizma ter boja tržaških Slovencev za enakopravnost v delu pod anglo-ameriško okupacijo, kjer pa se je zelo zgodaj uveljavljala italijanska uprava. Z rešitvijo tržaškega vprašanja (1954) se je boj Slovencev, ki so se ob meji z Jugoslavijo ponovno znašli v sklopu italijanske državne ureditve, razširil v potegovanje za ustavne pravice, vendar z razliko, da so tržaški Slovenci istočasno vztrajno zahtevali uveljavitev pravic, ki jim jih je dodeljeval posebni statut Londonskega sporazuma. V tej fazi boja do ustanovitve avtonomne dežele Furlanije-Julijske krajine (1964), ki je spravila pod skupno streho Slovence od Kanalske doline do tržaškega zaliva, so imeli Slovenci za seboj simpatije in podporo naprednih delavskih strank, medtem ko so bile ostale stranke, zlasti pa vodilna Krščanska demokracija, še vedno na nacionalističnih in protislovenskih stališčih.

Po ustanovitvi avtonomne dežele Furlanije-Julijske krajine, kar je trenutno sovpadalo z razširitvijo demokratične podlage države z vstopom socialistov v vlado leve sredine, se je začel v drugih italijanskih strankah postopen in dolg proces demokratizacije, med drugim tudi v zvezi s slovenskimi vprašanji. Vendar je treba pri tem razlikovati odnos italijanskih nedelavskih strank po ozemlju. Najprej se je vzdušje v zvezi s Slovenci odprlo na Goriškem, nato na Tržaškem, medtem ko je v Benečiji in Kanalski dolini še do današnjih dni prevladoval nacionalističen odnos. Ob velikih spremembah političnega značaja v Italiji je postalo jasno, da se demokratičnost določene stranke meri na narodno mešanem ozemlju tudi po tem, kako gleda na manjšinska vprašanja in na njihovo rešitev.

Pri tem je poudariti, da celo odnos delavskih strank v vsakdanji praksi ni bil vedno jasen. Čeprav sta obe delavski stranki (komunistična in socialistična) načelno izhajali iz stališča, da mora manjšina uživati vse prvice, se njuno stališče do manjšine kot subjekta in do socialno ekonomskih ter ozemeljskih pravic v smislu pravice, da je tudi na teh področjih aktiven subjekt, ni preciziralo do nedavne preteklosti, ker je še vedno prevladovala shematična težnja po ločevanju jezikovno-šolsko-kulturnih pravic od socialno ekonomsko-teritorialnih, češ da slednje ne morejo biti ločene od večinskih. V zadnjem času je pojmovanje o kompleksnosti vprašanja prodrlo tudi v delavski stranki. To nam dokazuje, kako je še težje prodiranje teh idej v takoimenovane meščanske stranke, ki se predvsem naslanjajo na pojem individualnosti in se boje uveljavljanja vsakršne teze o kolektivnih pravicah, t. j. o obstoju interesnih skupnosti in njihovih pravicah kot pravilnega vrednotenja individualnih in interindividualnih pravic.

Vendar je v vročih italijanskih letih po 1968, zlasti pa 1974 na mednarodni konferenci o manjšinah v Trstu prišlo do poglobitve slovenskega vprašanja v smislu načelnega priznanja, da imajo Slovenci v Italiji pravico do ustavne zaščite. Pri tem je verjetno največji korak naprej storila vodilna krščanska demokracija, ki se je tudi po tem vprašanju diferencirala v svoji notranjosti, kjer se je bil in se še vedno bije boj med konservativnimi in demokratičnimi elementi. To načelno priznanje potrebe, da italijanska država uredi slovenske zadeve, je zajelo veliko večino italijanskih ustavnih strank, kar je dejansko spremenilo tudi politično konstelacijo, ki se je za te pravice zavzemala: v trenutku, ko se je razširila podlaga demokratične ureditve v Italiji po letu 1975 na podlagi v osnovi spremenjenih volilnih rezultatov, se je ne v isti, vendar v znatni meri spremenil tudi odnos ustavnih strank do zaščite Slovencev in so bile nacionalistične sile delno potisnjene na stranski tir.

Takrat sta Italija in Jugoslavija podpisali osimske sporazume, ki v svoji pogodbi vsebujejo tudi del uvoda in 8. člen, s katerima se nakazuje rešitev odprtih manjšinskih vprašanj.

Osimske sporazume so brez večjih rezerv sprejele vse stranke ustavnega loka razen liberalcev, seveda fašistov in nekaj ultralevičarskih skupin. Slovensko vprašanje je ostalo v ozadju, ker je izgledalo, da načelno soglašajo z njegovo ureditvijo vse proosimske sile. Vendar pa je to vprašanje planilo na dan, ko so se na krajevni, tržaški ravni sprožile speče nacionalistične in reakcionarne sile, ki so postavile v dvom dokončno ureditev meje in gospodarsko sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo s formalnim geslom o zaščiti Krasa, z dejansko vsebino antijugoslovanske usmeritve, češ da gre za širokopotezen načrt Jugoslavije za ozemeljsko prodiranje v Trst preko migracije jugoslovanske delovne sile.

(Dalje v prihodnji številki)

Knjige za ženo

- Vida Tomšič: **ŽENSKA, DELO DRUŽINA, DRUŽBA,** izbor člankov in razprav o položaju in vlogi ženske, 524 str. kart. **200**
- Richard Willfort: **ZDRAVILNE RASTLINE** in njih uporaba, 512 str. il. pl. **360**
- Marinka Pečjak: **GOBJE JEDI,** recepti za pripravo jedi z gobami, 212 str., slik. priloge, pl. **180**
- **ROČNA DELA,** velika knjiga o pletenju, kvačkanju, vezenju, šivanju in drugih ročnih spretnostnih, z modeli, vzorci in kroji, 320 str. vel. form., ilustr. pl. (za člane kluba „Svet knjige samo 400 šil.) **500**
- Cakič-Gabrovšek-Štular: **MALA ŠOLA OSEBNE NEGE,** 160 str., slik. priloge, pl. **120**
- Mary Hands: **POGOVORI Z VAŠIM OTROKOM,** nasveti za starše, 144 str. ilustr. pl. **110**
- Schubert-Herwig: **CVETJE DOMA,** knjiga za prijatelje cvetja, 368 str., barvne ilustr., pl. **360**
- Ivan Ivačič: **KUHARSKA KNJIGA,** 368 str. pl. (za člane kluba „Svet knjige" samo 102 šil.) **136**
- Mary Senechal: **ZDRAVJE VAŠE DRUŽINE,** nasveti za mater in gospodinjo, 144 str. ilustr. pl. **110**
- **TVOJ OTROK OD A DO Ž,** leksikon za vse, ki imajo radi otroke, 252 str. ilustr. pl. **148**
- G. Kromdijk: **200 SOBNIH RASTLIN** v barvah in z opisi njihove nege, 224 str. ilustr. kart. **180**
- Eleanor van Zandt: **ŠIVAJTE IN UŽIVAJTE,** koristni nasveti za ženo, 144 str. ilustr. pl. **110**
- Hans Grothe: **ALI JE SPOLNOST LJUBEZEN,** knjiga o spolni vzgoji, 54 str. ilustr. br. **30**
- Maurice Messegue: **NARAVA IMA VSELEJ PRAV,** skrivnosti o zdravju in lepoti, 200 str. pl. **123**
- Katarina Hendrichs: **VSAK TEDEN NOV ŠOPEK,** urejanje cvetlic skozi celo leto, 152 str. ilustr. pl. **156**
- **LEPO VEDENJE OD A DO Ž,** pravila evropskega bontona, 240 str. ilustr. pl. **190**
- Eleanor van Zandt: **ZABAVNE IN KORISTNE SPRETNOSTI,** knjiga o ročnih delih, 144 str. ilustr. pl. **110**
- Bruno Bettelheim: **POGOVORI Z MATERAMI,** odnosi med starši in otroci, 240 str. pl. **125**
- Aleksander Šiftar: **VRTNO DREVJE IN GRMOVNICE,** priročnik, 292 str. ilustr. pl. **285**

Posamezne knjige lahko kupite ali naročite po pošti v

KNJIGARNI

„Naša knjiga"

CELOVEC

PAULITSCHGASSE 5—7

TEL. (0 42 22) 86 1 06

11. strokovni sejem gastronomije in turizma

17. - 25. marca 1979

dnevno od 9. do 18. ure

Gast 79

Celovec - sejmišče - vhod St. Ruprechter Straße

8. mednarodno tekmovanje mladih kuharjev v hali 5

Moštva iz Avstrije (18./19. marca), Zvezne republike Nemčije (20./21. marca), Francije (22./23. marca), Jugoslavije (24./25. marca).
Mednarodno **tekmovanje bifejev** — sejemska hala 3
Turistična strokovna zborovanja v konferenčnem centru hale 5
Strokovne razstave WIFI Koroške in pekovskega združenja
„Srečanje gostilničarjev" in značke obiskovalcev-strokovnjakov
(pisarna zasedanja — vhod St. Ruprechter Straße)

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 9. 3.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Iz kulturnega življenja . . .

SOBOTA, 10. 3.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 11. 3.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 12. 3.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Koroški zbori: „Od Pliberka do Traberka" v Bilčovsu (II. del).

TOREK, 13. 3.: 9.30 V. Zaletel: Svetovna verstva (II. del) — 14.10 Celovški radijski dnevnik — Šport — Rdeče, rumeno, zeleno.

SREDA, 14. 3.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Minute z . . . — Iz koroške literarne delavnice.

ČETRTEK, 15. 3.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Mladi za starše.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA vabi zborovodje, pevce-soliste, kandidate za solopetje ter tiste, ki se želijo posvetiti zborovodstvu na

zborovodski seminar

v petek 9. marca s pričetkom ob 18. uri do sobote 10. marca do 23. ure pri Voglu v Šentprimožu.

Seminar bodo vodili znani strokovnjaki na pevsko glasbenem področju. Na seminarju je tudi možnost za posebno šolanje malih vokalnih skupin. Prijave pošljite tajništvu SPZ, kjer boste dobili tudi podrobne informacije.

Odbor

AVSTRIJA 1

PETEK, 9. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Barok — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Rivalki — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Živali, tvoji prijatelji — 17.45 „Kraja" — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Galerija humorja — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Derrick — 21.25 Horizonti — 22.20 Velika drznost — 0.00 Poročila.

SOBOTA, 10. 3.: 15.30 Škandal v poslaništvu — 17.00 Kdo rokodelči z nami? — 17.30 Moj stric z Marsa — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.20 Pregled sporeda — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Orkester — 21.50 Šport — 22.15 Umor po meri — 23.50 Poročila.

NEDELJA, 11. 3.: 11.00 „Govor in odgovor" — 14.55 Življenjska zgodba športnika — 17.00 Klara in ljubi stari tiger — 17.20 Metulji — 17.30 Pinocchio — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Igraj z nami — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Kraj dejanja — 21.45 Šport — 22.25 Poročila.

PONEDELJEK, 12. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Francoščina — 10.30 Naša gospodična doktor — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Pika nogavička — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Družina Robinson — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 21.00 Ceste San Francisca — 21.45 Poročila — 21.50 Šport.

TOREK, 13. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 Kibernetika — Kaj je avtomat? — 10.30 Škandal v poslaništvu — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Svet živali — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Riziko — 21.10 Panorama — 22.00 Svetovno prvenstvo v umetnostnem drsanju — 23.05 Poročila.

SREDA, 14. 3.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Knjiga otrokov prijatelj — 10.00 Jaz sem s Kosova — 10.30 Življenjska zgodba športnika — 17.00 Tat psov — 17.25 Rdeči avtobus — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Tony Randall v: demokracija proti tiraniji — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 S. P. v umetnostnem drsanju — 22.30 Trailer — 23.15 Poročila in šport.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 9. 3.: 9.00 TV v šoli — 17.10 Poročila — 17.20 Doživljaji mačke Toše — 17.35 Poletje s Katko — 18.03 Rock koncert — 18.35 Obzornik — 18.45 Družina — 19.15 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Zabavno glasbena oddaja — 21.00 Šerif v New Yorku — 22.30 Dnevnik — 22.45 625 — 23.05 Jazz na ekranu.

SOBOTA, 10. 3.: 8.00 Poročila — 8.05 Krokodil Ham — 8.15 Z besedo in silko — 8.30 Vrtec na obisku — 8.50 Babičin vnuček — 9.20 Pisani svet — 9.55 Po sledeh napredka — 10.25 Dokumentarna oddaja — Televizija brez trebuha — Camilla — 625 — 15.05 Poročila — 15.10 Nogomet Sloboda : Hajduk — 17.10 Državno košarkarsko prvenstvo — 13.45 Naš kraj — 18.55 Očka, dragi očka — 19.20 Risanka — 19.25 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Rubens — TV-nadaljevanka — 20.55 Moda za vas — 21.05 Elmer Gantry — 23.20 Dnevnik.

NEDELJA, 11. 3.: 8.40 Poročila — 8.45 Za nedeljsko dobro jutro — 9.10 Marija — 10.25 Sezamova ulica — 11.30 Ljudje in zemlja — 12.30 Smučarska tekmovanja za pokal Jahorine — 13.00 Poročila — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Osma ofenziva — 21.05 Smučarska tekmovanja za pokal Jahorine — 21.50 Dnevnik — 22.05 Nogomet Sarajevo : Dinamo — 22.35 Športni pregled.

PONEDELJEK, 12. 3.: 9.00 TV v šoli — 16.10 Kmetijska oddaja — 17.10 Poročila — 17.15 Srečanje ob partizanski pesmi — 17.35 Katastrofe — 18.05 Človek za človeka — 18.35 Obzornik — 18.45 Mladi za mlade — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Na pomoč (TV-drama) — 21.00 Kulturne diagonale — 21.40 Mozaik kratkega filma — 22.00 Dnevnik.

TOREK, 13. 3.: 8.45 TV v šoli — 17.35 Poročila — 17.40 Zapisi za mlade — 18.10 Mali svet — 18.40 Obzornik — 18.50 Sodobniki — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Aktualna oddaja — 20.55 Pota Poljske — 22.15 Dnevnik — 22.30 Iz koncertnih dvoran.

SREDA, 14. 3.: 9.00 TV v šoli — 16.15 Smučarski poleti — 17.15 Poročila — 17.20 Z besedo in sliko: Pestrna — 17.55 Severnoameriški Indijanci — 18.20 Ne prezrite — 18.35 Obzornik — 18.45 Od vsega jutra raste dan: KUD Študent Maribor — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Drugi breg.

ČETRTEK, 15. 3.: 9.55 Smučarski poleti — prenos iz Planice — 16.20 Šolska TV — 17.20 Poročila — 17.25 Krokodil Ham — 17.35 Babičin vnuček — 18.05 Obzornik — 18.15 Smučarski poleti — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Tretja razsežnost — 22.00 TV Dnevnik — 22.15 Dunaj: svetovno prvenstvo v umetnostnem drsanju, prenos tekmovanja moških

Katoliški dom prosvete SODALITAS v Tinjah

- **v nedeljo 11. marca od 9. do 17. ure „Tečaj za spretne roke" Voditeljica: sr. Metodija, Šentjakob**
- **v nedeljo 18. marca od 14. do 18. ure Izobraževalni popoldan za starše „Knjiga — otrokov prijatelj"**

BENCINSKE BONE za Jugoslavijo spet dobite pri

POSOJILNICI CELOVEC na Bahnhofstraße 1

TV-oddaje

V okviru izobraževalnega tečaja „Knjiga — otrokov prijatelj avstrijska televizija oddaja vrsto filmov po 25 minut. Oddajni čas ob sobotah ob 17.55 uri v FS 2, ponovitev pa ob sredah ob 9.30 uri. Na sporedu so naslednje oddaje:

Današnji problemi v slikanici — 10. 3. v FS 2, 14. 3. v FS 1.

Pravljica še živi! — 17. 3. v FS 2, 21. 3. v FS 1.

Besedna igra in fantazija — 24. 3. v FS 2, 28. 3. v FS 1.

Likovna oprema (ilustracija) — 31. 3. v FS 2, 4. 4. v FS 1.

Comics, kaj lahko nudijo! — 7. 4. v FS 2, 11. 4. v FS 1.

Slikanice — pot k branju — 14. 4. v FS 2, 18. 4. v FS 1.

Moderni, lepo oblikovani, dobro se prilegajoči, zelo poceni, to so resnične prednosti

Peko

ČEVLJEV

Najlepši

POMLADANSKI MODELI

v novih barvah, ekskluzivnih oblik in v ogromni izbiri bodo navdušili tudi Vas!

Obiščite tovarniško prodajalno tovarne čevljev PEKO v

NAKUPNEM CENTRU

Deteljica

V TRŽIČU - JUGOSLAVIJA

10 avtominut od Ljubelja, direktno na glavni cesti — nasproti črpalke.

SPOROČILO

vsem vlagateljem in poslovnim partnerjem

Na osnovi zakonitih določil (Medbančnega dogovora) so vsi avstrijski denarni zavodi obvezani, da z veljavnostjo 1. marca 1979 obrestujejo naložbe po naslednjih kondicijah:

Hranilne vloge

s trimesečno vezavo (osnovna obrestna mera)	4,0 % p. a.
z 12 mesečnim odpovednim rokom	5,0 % p. a.
s 36 mesečnim odpovednim rokom	6,5 % p. a.

Varčevalna pisma

sedaj ob 4 letni neprekinjeni naložbi	6,5 % p. a.

Vloge na tekočih računih (žiro)

dnevno plačljive	0,25 % p. a.

Denarji na odpoved in vezani denarji

(najmanj šil. 100.000.—)

z odpovednim rokom ali trajanjem naložbe vsaj 3 mesece	4,0 % p. a.
z odpovednim rokom ali trajanjem naložbe vsaj 12 mesecev	5,0 % p. a.
z odpovednim rokom ali trajanjem naložbe vsaj 36 mesecev	6,5 % p. a.

Vloge premijskega varčevanja

nespremenjeno	8,0 % p. a.

Priporočajo se domače

HRANILNICE IN POSOJILNICE
ZVEZA SLOVENSKIH ZADRUG
v CELOVCU in BELJAKU

ŠPORTNI VESTNIK

SAK IZGUBIL V PRIJATELJSKI TEKMI Z ŠT. JAKOBOM

Prejšnjo soboto je SAK odigral v okviru priprav prvo tekmo na koroških tleh. Treba je reči, na koroških zasneženih, poledenelih in spolzkih tleh; nasprotnik pa je bilo moštvo iz Unterlige, Št. Jakob. Igra se je odvijala na starem igrišču v Možberku, na zelo težkem terenu, kjer ni bilo mogoče začenjati dobrih akcij, kajti vse akcije so bile povezane z veliko sreče. Žoga je odskočila vedno v drugo smer in je s tem povzročala vsem igralcem velike težave. Šentjakobčani, ki že dalj časa trenirajo na prostem, so se zato tudi hitreje znašli in v prvih dvajsetih minutah tudi dominirali. Vrhu tega je SAK igral brez ključnih igralcev Lampichlerja, Woschitza, Hribarja in Polanška. Tako je obrambo vodil Pandel Feliks, pred njim pa je igral v prvem polčasu Kupper, v drugem pa Rogl. Ker tudi obeh vratarjev SAK-a ni bilo, je branil Petschar, ki igra v Bilčovsu. Kot že rečeno so Šentjakobčani kar od začetka prevzeli iniciativo, s krepko pomočjo obrambe so vodili do polčasa 4:0. Tudi SAK je imel nekaj priložnosti, najlepšo Hobel, toda njegov prodor je prekinil vratar nasprotnika. V drugem polčasu se je SAK bolje znašel, toda najprej so iz dveh protinapadov dosegli prav toliko golov tudi Šentjakobčani. Šele pri tem rezultatu je slovenskim nogometašem uspel prvi in tudi edini zadetek. Iz prostega strela je Jakopič ukanil nasprotnikovega vratarja. SAK je imel še vrsto priložnosti (Hobel sam pred golmanom, Velik zadel enkrat le zunanji del mreže, enkrat streljal z glavo za las mimo, Jakopič zadel samo prečko itd.) Zadnji gol je dal zopet nasprotnik in tako se je igra končala 7:1 za Št. Jakob.

SAK za teh šest golov sigurno ni bil slabši, vrhu tega je igral brez štirih glavnih igralcev; nasprotnik, ki igra ligo višje pa je igral s precejšnjo borbenostjo in v nekaterih primerih tudi zelo trdo. Tu sta se predvsem „izkazala" dva igralca; številka 8, ki je bil pozneje tudi izključen in številka 2, ki je s vojimi ostrimi in nešportnimi napadi na igralce sprožil vrsto prekrškov, pri katerih so se udeleževali tudi SAK-ovi gralci. Trener tov. Rudi Corn je bil kljub temu zadovoljen, saj je igra v prvi vrsti imela ta pomen, da se igralci počasi zopet navadijo na okolico, s katero se bodo srečali prvič v tekmi z M. Rojachom 1. ali 8. aprila, drugič pa, da igralci na težkem terenu dobijo nekaj kondicije.

NOGOMET PO AVSTRIJI

Prva zvezna liga v Avstriji je pričela z igranjem že pred nekaj tedni, preteklo soboto in nedeljo so začeli z igranjem tudi v drugi zvezni ligi. Za koroške klube se je prvenstvo začelo različno dobro. V najbolj pomembni tekmi je celovška Austria igrala proti jesenskemu prvaku v Linzu. LASK, ki se bo po vsej verjetnosti spet vrnil v prvo ligo, je zaigral odličen nogomet in zmagal 6:2. Zelo važno zmago glede obstoja v drugi ligi je slavil WAC, ki je na domačem igrišču premagal dunajsko ekipo Fav-AC z 2:1. Klub ljubljanskega igralca Toneta Hrovatiča SCA št. Vid, je zmagal na domačem igrišču proti Kittseju z 1:0, toda Hrovatič ni igral, ker je še dve tekmi zaprt. VSV je igral doma proti Dornbirnu 3:0, in SV Št. Vid je bil gost na Predarlskem v Bregenzu in je podlegel 0:2.

V prvi zvezni ligi je prvi na lestvici, Dunajska Austria senzacionalno izgubila doma z Voestom 0:1.

Ostali rezultati:

Salzburg — Rapid	2:2
Sturm Graz — Admira Wacker	2:0
Innsbruck — Sportclub	1:2
GAK — Vienna	1:2

SPET SKAKALNA KONKURENCA MLADIH V BELJAKU

V nedeljo je bila na 50-metrski skakalnici v Beljaku na sporedu skakalna konkurenca, na kateri so bili zastopani najboljši koroški skakalci od šolarjev do splošnega razreda. Od koroških poznanih skakalcev so manjkali le tisti, ki zastopajo avstrijske barve na mednarodnih prvenstvih. Najboljši vtis pri šolarjih je napravil Franci Wiegele (ŠD Zahomec), ki je v prvem skoku skočil 51 metrov in navdušil tudi z dobro držo. Najboljši dneva je postal Beljačan Peter Berger.

Ker so pogoji za smučarsko skakanje na Koroškem zelo ugodni, se bo skakanje nadaljevalo v nedeljo v Zahomcu na 60-metrski Bloudkovi skakalnici. Prijatelji smučarskih skokov pridite in oglejte si to prireditev.

Rezultati:

Šolarji: 1. Franci Wiegele (ŠD Zahomec), 2. Harald Arnusch, 3. Paul Berger (ŠD Zahomec)

Mladinci: 1. Walter Schwarz, 2. Franc Kleber, 3. Manfred Strohmeier, 4. Bernhard Pipp (ŠD Zahomec)

Splošni razred: Peter Berger (Beljak)

NAMIZNI TENIS

Selani so v namiznoteniškem prvenstvu koroške lige še naprej na zadnjem mestu. Kljub izvrstnemu naraščaju se v konkurenci koroške lige ne morejo uveljaviti. Konec minulega tedna so imeli zopet dve tekmi v farni dvorani v Selah. Nasprotnika sta bila prvouvrščeni Büro-Achatz oziroma osmouvrščeni Coop-Beljak. Prva tekma se je končala 1:9 druga pa 2:8. V obeh tekmah je bil najboljši igralec Nanti Travnik, ki je osvojil vse tri točke. Položaj za Selane je skoraj brez izgleda, saj imajo slovenski igralci šele 1 točko.